

Załącznik
do Uchwały Nr VI/ 25 /2007
Rady Powiatu Grudziądzkiego
z dnia 19 czerwca 2007 r.

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
NA TERENIE POWIATU
GRUDZIĄDZKIEGO
W LATACH 2007 - 2013**

GRUDZIĄDZ 2007

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE.....	4
II. STRATEGIA – DEFINICJE, ZAKRES I STRUKTURA DOKUMENTU	6
III. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA AKTYWNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ	8
IV. RAPORT O STANIE POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO.....	11
1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA LUDNOŚĆ	11
2. ZARYS SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ.....	12
3. POZIOM WYKSZTAŁCENIA LUDNOŚCI.....	15
4. POZIOM BEZROBOCIA	16
5. PROFIL GOSPODARCZY POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO	18
V. STAN POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO	21
1. MIEJSCE POWIATU W SYSTEMIE POMOCY SPOŁECZNEJ W POLSCE	21
2. PODSTAWY PRAWNE DZIAŁANIA POWIATU W ZAKRESIE POMOCY SPOŁECZNEJ.....	22
3. RODZAJE WSPARCIA SOCJALNEGO UDZIELANEGO LUDNOŚCI POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO.	23
4. POWIAT JAKO ORGAN PROWADZĄCY	24
5. PODMIOTY WSPIERAJĄCE SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ	38
VI. ANALIZA SWOT	41

1. UWAGI OGÓLNE	41
2. TABELE ANALIZY SWOT.....	42
3. PODSUMOWANIE ANALIZY SWOT.....	46
4. NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO.....	46
VII. STRATEGIA DZIAŁAŃ	51
1. OKREŚLENIE MISJI I CELÓW STRATEGICZNYCH.....	51
3. FINANSOWANIE STRATEGII	57
4. MONITOROWANIE STRATEGII.....	57
VIII. ZAKOŃCZENIE.....	58

I. WPROWADZENIE

Opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z zadań własnych powiatu wynikającym z art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. (Dz. U. Nr 64 poz. 593 z późn. zm.).

Realizacja zadań postawionych przed pomocą społeczną na poziomie społeczności lokalnej, jak i na poziomie rodziny i jednostki oraz konieczność wypracowania niekonwencjonalnych form pomocy, wymaga systemowego i profesjonalnego diagnozowania problemów społecznych w skali powiatu. Diagnoza problemów społecznych występujących na terenie Powiatu Grudziądzkiego sporządzona została w oparciu o dane będące w dyspozycji Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu oraz Ośrodków Pomocy Społecznej działających na terenie powiatu, danych uzyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy, Głównego Urzędu Statystycznego, instytucji i organizacji współpracujących z Powiatowym Centrum.

W oparciu o diagnozę została opracowana strategia rozwiązywania problemów społecznych na najbliższe lata, której celem jest rozwinięcie działań oraz założeń realizowanych w sferze pomocy społecznej od 1990 roku w gminach i od 1999 roku w powiatach. Dziś można bowiem stwierdzić, że uczestniczymy w przejściu od modelu pomocy społecznej, którego zasadniczą funkcją było udzielanie przede wszystkim wsparcia finansowego, do modelu nastawionego na wzmocnienie postaw aktywnych oraz wspieranie osób i rodzin zgłaszających się o pomoc w rozwiązywaniu problemów. Zawdzięczamy to rozwojowi różnego rodzaju usług dla różnych grup beneficjentów, poradnictwa prawnego, psychologicznego, terapii i wyspecjalizowanej pracy socjalnej. Praca socjalna stanowi istotny element pomocy społecznej w dobie pogłębiającego się deficytu nie tylko finansowego, ale również aksjologicznego - to właśnie ta forma profesjonalnej aktywności służb społecznych nabiera szczególnego znaczenia. Efektywność podejmowanych działań pomocowych uzależniona jest w dużej mierze od świadomości skutków, jakie wywołują zarówno w krótkiej, jak i w dłuższej perspektywie w skali jednostki, społeczności lokalnej i ponadlokalnej. Pomoc społeczna, polegająca na redystrybucji dochodu narodowego, której celem jest wsparcie finansowe obywateli znajdujących się poniżej minimum socjalnego, jako forma doraźna, wydaje się skuteczna. Jednak w szerszym wymiarze powoduje ona wytwarzanie postaw roszczeniowych, a niekiedy bierności u osób korzystających z tego typu pomocy. Praca socjalna może i powinna się więc jawić jako alternatywa w sferze rozwiązań operacyjnych.

Systemowe podejście do rodziny powoduje, że dysfunkcje mające w niej miejsce nie są traktowane jako izolowane zjawiska dotyczące pojedynczych osób. Stąd, pomimo wielu różnych form pomocy skierowanych bezpośrednio na jednostkę, podejmowana powinna być praca z całą rodziną, gdyż zmiany w jej funkcjonowaniu stanowią szansę na to, że następne pokolenie nie zasili szeregów beneficjentów pomocy społecznej.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest przede wszystkim na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną na terenie Powiatu Grudziądzkiego oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej takimi jak: oświata, służba zdrowia, sądownictwo.

Potencjałem dającym gwarancję poprawnej realizacji założeń strategii jest kadra pomocy społecznej. Jej kwalifikacje, predyspozycje, doświadczenie oraz umiejscowienie pracy w terenie posłużyło właściwej diagnozie i stanowi podstawę skutecznych rozwiązań istniejących trudności.

II. STRATEGIA – DEFINICJE, ZAKRES I STRUKTURA DOKUMENTU

Strategią zwykło się określać dokument, który wybranym przemyślanym, założonym do osiągnięcia celom przypisuje cały wachlarz zadań, określa środki i metody ich realizacji, w sposób całościowy i uporządkowany wytycza kierunki, typuje priorytety, wskazuje zagrożenia. Zawiera również metody oceny (ewaluacji) i wskazuje podmioty odpowiedzialne za ich realizację. Rozwiązania szczegółowe opracowań bywają wielorakie i operują różnym poziomem uszczegółowienia. Jednak z założenia, biorąc pod uwagę stosunkowo długi horyzont czasowy (7 lat) strategia musi być dokumentem o stosunkowo dużym poziomie ogólności. Dynamika procesów społecznych i warunkujących je procesów ekonomicznych jest tak duża, że dokumenty planistyczne muszą stwarzać możliwości modyfikacji i poprawek.

Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przyjęto następujący tryb postępowania:

1. określenie misji powiatu w zakresie polityki społecznej zawierającej cel nadrzędny, do którego władze wspólnoty samorządowej zamierzają dążyć;
2. określenie celów podstawowych, których realizacja przyczyni się do wypełnienia założonej misji;
3. wskazanie działań operacyjnych służących osiągnięciu wytyczonych celów podstawowych;
4. określenie podmiotów odpowiedzialnych za realizację zadań oraz terminów ich realizacji.

Opracowywany dokument musi zawierać wskazanie okresu czasu, w którym będzie realizowany. Specyfika planowania strategicznego zakłada długofalowe działania i dlatego należy określić stosunkowo odległy horyzont czasowy tak, by w proponowanych rozwiązaniach i działaniach nie koncentrować się na bieżących, doraźnych i często partykularnych celach, lecz skupić uwagę na tych problemach, które z uwagi na swój ciężar gatunkowy, zakres oddziaływań, skutki dla społeczności lokalnej są ważne dla całej wspólnoty. Dlatego też zakreślony w strategii horyzont czasowy do 2013 r. wydaje się spełniać te warunki. Dodatkowo pokrywa się on z przyjętym w Unii Europejskiej okresem budżetowania, co pozwala na skorelowanie rozwiązywanych problemów z wykorzystaniem szans, jakie niosą ze sobą możliwości korzystania z funduszy unijnych. W zasadniczej części strategii można wyróżnić cztery zasadnicze części.

Część pierwsza – Raport o stanie powiatu grudziądzkiego zawiera ocenę aktualnej sytuacji społeczno – gospodarczej powiatu. Z uwagi na tematykę opracowania (strategia

dotycząca problemów społecznych) charakterystyka dotyczy tych dziedzin, które w największym stopniu wpływają na aktualny poziom życia mieszkańców powiatu.

Część druga to opis stanu pomocy społecznej na poziomie powiatu. Poza prezentacją instytucji odpowiedzialnych za pomoc społeczną przedstawiono tutaj prawne podstawy pomocy społecznej w Polsce.

W części trzeciej przedstawiono najważniejsze problemy społeczne występujące na terenie powiatu. Przeprowadzono tutaj również właściwą wszystkim strategiom tzw. Analizę SWOT. Obejmuje ona szanse i zagrożenia, wskazuje mocne i słabe strony powiatu, analizuje perspektywy i projekcje w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej i tych sfer życia, które bezpośrednio jej dotyczą. Analiza SWOT sporządzona została w formie tabelarycznego zestawienia w odniesieniu do najważniejszych palących problemów społecznych. Przyjęty sposób prezentacji pozwala na czytelne przedstawienie obszarów, gdzie interwencja w stan obecny pozwoli na osiągnięcie zamierzonych rezultatów.

Część czwarta to wytyczenie misji powiatu oraz wskazanie wspomnianych wcześniej celów podstawowych i przypisanie im działań operacyjnych. Ich wybór został poprzedzony rzetelną oceną stanu faktycznego, uwarunkowaniami mikro- i makroekonomicznymi, wnioskami wypływającymi z dokonanej analizy SWOT oraz potrzebami lokalnej społeczności. Nie bez znaczenia były również dotychczasowe doświadczenia w rozwiązywaniu problemów społecznych, będące udziałem zwłaszcza pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu oraz Ośrodków Pomocy Społecznej.

Strategię poprzedzono opisem dokumentów programowych polityki społecznej na poziomie Wspólnoty Europejskiej, Rzeczypospolitej Polskiej i województwa kujawsko – pomorskiego.

III. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA AKTYWNEJ POLITYKI SPOŁECZNEJ

Obecnie najważniejszym, długofalowym programem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej jest Strategia Lizbońska. Została ona przyjęta na posiedzeniu Rady Europejskiej w Lizbonie w marcu 2000 roku. Jej przewodnim celem jest uczynienie z Unii wiodącej gospodarki świata w perspektywie do 2010 roku. Temu ogólnemu celowi służyć mają następujące działania systemowo-regulacyjne:

- szybkie przechodzenie do gospodarki opartej na wiedzy,
- liberalizacja i integracja poszczególnych rynków i sektorów gospodarki,
- rozwój przedsiębiorczości,
- wzrost zatrudnienia i zmiana modelu społecznego,
- dbałość o stałe fundamenty rozwoju i środowisko naturalne.

Wdrażanie Strategii Lizbońskiej odbywa się przy pomocy Otwartej Metody Koordynacji (*Open Method of Coordination; OMC*).

Otwarta Metoda Koordynacji jest zdecentralizowaną metodą koordynacji polityki wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej. Metoda ta należy do perswazyjnych metod realizacji wspólnych przedsięwzięć i jest realizowana w czterech etapach:

- uzgodnienie wspólnych celów,
- przeniesienie tych celów do programów narodowych czy regionalnych,
- uzgodnienie sposobów mierzenia realizacji tych celów (wskaźniki),
- monitorowanie, ocena i porównanie między sobą najlepszych przykładów w danej dziedzinie działania.

Konkretyzacją ogólnych celów z dziedziny integracji społecznej ze Strategii Lizbońskiej i Europejskiej Agendy Społecznej było przyjęcie tzw. wspólnych celów i wspólnych wskaźników. Wspólne cele zostały zaakceptowane w Nicei w grudniu 2000 roku i zwane są one celami nicejskimi. Na podstawie celów nicejskich państwa Unii Europejskiej miały ustalać narodowe priorytety w walce z ubóstwem i ekskluzją społeczną. Cztery główne cele nicejskie to:

- Zapewnienie dostępu do pracy, zasobów, praw, dóbr i usług dla wszystkich.
- Zapobieganie ryzyku wykluczenia.
- Pomoc najbardziej narażonym (wspieranie najsłabszych).
- Mobilizacja wszystkich aktorów /organizacji ze sfery polityki gospodarczej i społecznej.

Wspólne cele i wskaźniki stanowiły ramę do powstania Krajowych Planów Działania na rzecz Integracji Społecznej, które stanowią element bazowy Otwartej Metody Koordynacji.

Do czerwca 2001 roku państwa członkowskie Unii Europejskiej przygotowały przewidziane w Agendzie Społecznej dwuletnie Krajowe Plany Działania na rzecz Integracji Społecznej. Koncepcja ta miała na celu wspólne uczenie się, wymianę doświadczeń i praktyk w walce z ubóstwem i wyłączeniem społecznym.

W ramach zachęcania państw członkowskich do współpracy w sferze Otwartej Metody Koordynacji w dziedzinie ubóstwa i wykluczenia społecznego w styczniu 2002 roku rozpoczęła się realizacja pięcioletniego Wspólnotowego Programu Działań na Rzecz Walki z Wykluczeniem Społecznym. Celem tego programu jest wspieranie badań, udoskonalenie metod statystycznych, ułatwienie wymiany informacji między państwami członkowskimi (w tym o tzw. dobrych praktykach) oraz wzmacnianie powiązań i kontaktów między organizacjami angażującymi się w realizację celów programu we wszystkich państwach członkowskich.

Polska od 2001 roku bierze udział w Programie Działań na Rzecz Walki z Wykluczeniem Społecznym. W 2004 r. natomiast w Ministerstwie Polityki Społecznej przygotowano Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej na lata 2004 – 2006 r. Dokument ten stanowi ocenę stanu faktycznego, w jakim znajduje się Polska u progu akcesji do UE, identyfikuje grupy społeczne narażone na wykluczenie, wskazuje instrumenty polityki społecznej, określa priorytety do osiągnięcia oraz opisuje działania, jakie należy podjąć, by wskazane cele osiągnąć. W końcowej części Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej określa rozwiązania instytucjonalne mające zapobiegać ekskluzji społecznej oraz wskazuje przykłady dobrych praktyk działań w zakresie polityki społecznej.

Na szczeblu ogólnokrajowym podstawowym dokumentem planistycznym jest przyjęta we wrześniu 2005 r. „Strategia Polityki Społecznej na lata 2007 – 2013”. Dokument ten, towarzyszący realizacji Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013 określa cel nadrzędny Strategii Polityki Społecznej rządu, jakim jest zbudowanie zintegrowanego systemu polityki państwa prowadzącej do ułatwienia wszystkim obywatelom równego dostępu do praw społecznych, poprawy warunków powstawania i funkcjonowania rodzin oraz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przy zapewnieniu demokratycznego współuczestnictwa obywateli. Strategia polityki społecznej formułuje 7 priorytetów i kierunków polityki społecznej rządu. Są to:

- poprawa warunków powstawania i funkcjonowania rodzin. Wsparcie rodzin w wychowaniu i edukacji dzieci;

- wdrożenie aktywnej polityki społecznej;
- kompleksowa rehabilitacja i aktywizacja osób niepełnosprawnych;
- tworzenie warunków sprzyjających integracji w starzejącym się społeczeństwie;
- aktywizacja i mobilizacja partnerów lokalnych;
- partnerstwo publiczno – społeczne podstawą rozwoju usług społecznych;
- integracja społeczna i zawodowa imigrantów.

Realizacja strategii ma być na bieżąco monitorowana i ma przynieść wymierne korzyści wynikające z zaplanowanej integracji społecznej. Jej efektem ma być zapobieganie ekskluzji społecznej, zwiększenie potencjału rozwoju, ma służyć rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego, tworzyć tak pożądane więzi społeczne na poziomie lokalnym, mobilizować aktywność społeczną (także na rynku pracy), wpływać na poprawę jakości życia.

Władze województwa kujawsko – pomorskiego opracowały program wojewódzki pod nazwą „Stymulowanie Rozwoju Pomocy Społecznej w Województwie Kujawsko – Pomorskim – Perspektywa Środowiskowa i Instytucjonalna”. Wytoczono w niej misję województwa, czyli „Zintegrowane działania pomocy społecznej na rzecz mieszkańców województwa kujawsko – pomorskiego uwzględniające potencjał wszystkich lokalnych partnerów”. W celu realizacji misji określono niżej wymienione cele operacyjne:

1. Identyfikacja i badanie natężenia problemów społecznych w sferze pomocy społecznej.
2. Profilaktyka i działania na rzecz wychodzenia z kręgu pomocy społecznej.
3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury pomocy społecznej.
4. Usprawnienie systemu komunikacji i współpracy pomiędzy realizatorami pomocy społecznej.
5. Edukacja i rozwój kadry pomocy społecznej.

IV. RAPORT O STANIE POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO

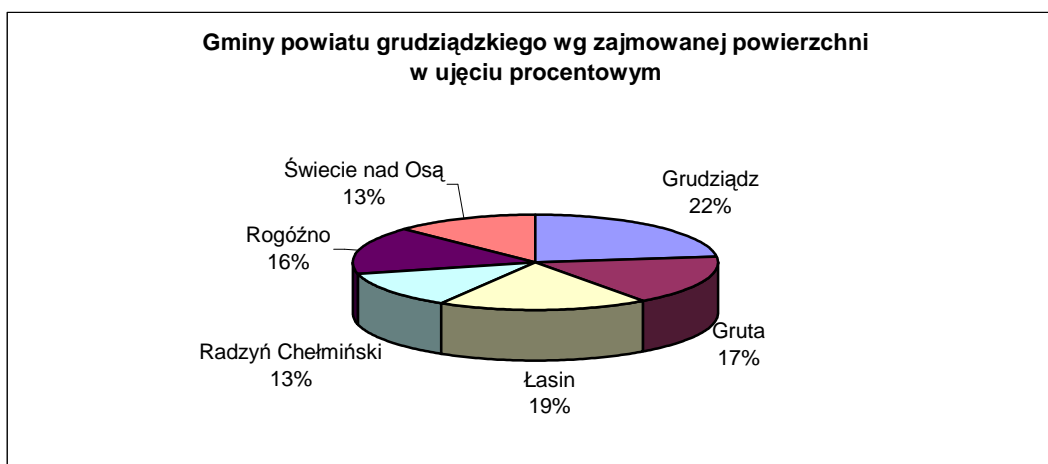
1. Położenie, powierzchnia ludność

Powiat grudziądzki położony jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego. Od zachodu graniczy z powiatem świeckim, od południowego zachodu z powiatem chełmińskim, od południa z powiatem wąbrzeskim, od południowego wschodu z powiatem brodnickim, od północy z powiatem kwidzyńskim (województwo pomorskie), a od północnego wschodu z powiatami ławskim i nowomiejskim (województwo warmińsko-mazurskie). Powierzchnia powiatu wynosi 72 839 ha i pod tym względem należy do mniejszych powiatów województwa (12 miejsce). W strukturze użytkowania ziemi przeważają użytki rolnicze 54 844 ha (75,3% powierzchni ogólnej powiatu). Lasy i grunty leśne zajmują 10 146 ha, co stanowi 13,9% powierzchni.

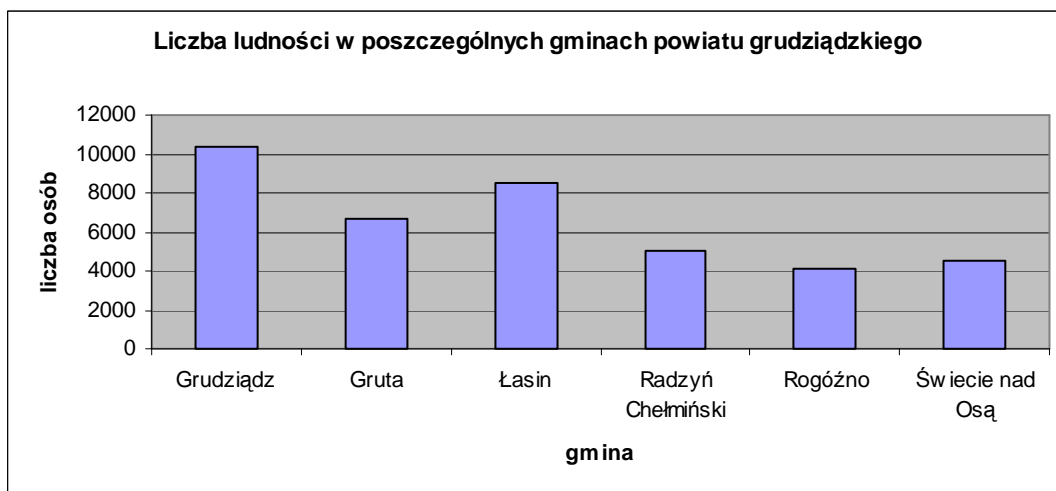
Pod względem administracyjnym obszar powiatu stanowi 6 jednostek szczebla podstawowego: 2 gminy miejsko-wiejskie: Łasin i Radzyń Chełmiński i cztery gminy wiejskie: Grudziądz, Gruta, Rogóźno i Świecie nad Osą. W powiecie funkcjonują 102 sołectwa.

Gmina	Powierzchnia km ²	Liczba ludności	Gęstość zaludnienia (os/km)
Grudziądz	167	10311	62
Gruta	124	6715	54
Łasin	136	8484	62
Radzyń Chełmiński	91	5039	55
Rogóźno	116	4107	35
Świecie nad Osą	94	4538	48

*Podstawa: Dane GUS z roku 2004

Jak widać z załączonego wykresu gminą o największej powierzchni jest gmina wiejska Grudziądz (jedna z największych gmin w woj. kujawsko – pomorskim), następnymi są gminy Łasin i Gruta. Najmniejsze z gmin to Świecie nad Osą i Radzyń Chełmiński.

Podobnie wygląda kolejność gmin pod względem liczby ludności. Najwięcej osób mieszka w gminie wiejskiej Grudziądz, następnie w gminach: Łasin, Gruta i Radzyń Chełmiński. Najmniejszą liczbą ludności legitymują się gminy Rogóźno i Świecie nad Osą.

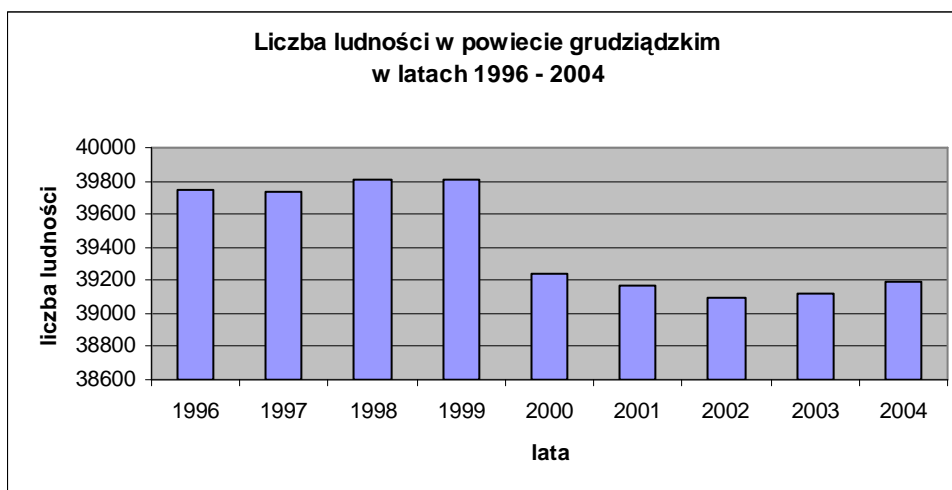
2. Zarys sytuacji demograficznej.

Demografia jest ważnym czynnikiem wpływającym na zachodzące na danym obszarze procesy społeczne. Do najważniejszych elementów należą: równowaga pomiędzy płciami, przyrost naturalny, przeciętna długość życia, poziom wykształcenia ludności, wskaźnik gęstości zaludnienia. Poniżej przedstawiono tabelę obrazującą liczbę ludności powiatu grudziądzkiego w latach 1995 – 2004.

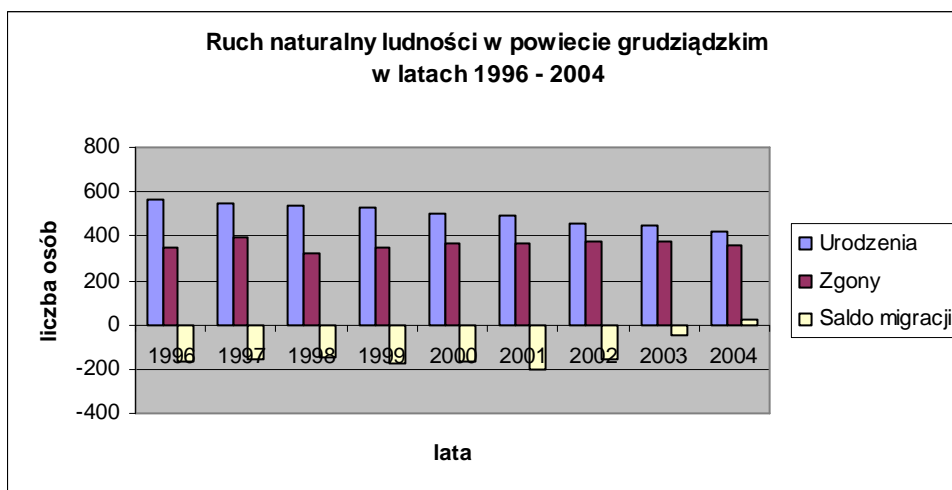
Rok	Liczba ludności	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Saldo migracji
1996	39744	568	351	217	-167
1997	39737	544	394	150	-157
1998	39805	539	325	214	-146
1999	39811	529	353	176	-170
2000	39243	502	370	132	-165
2001	39170	491	367	124	-197
2002	39092	457	376	81	-159
2003	39114	448	377	71	-49
2004	39194	420	361	59	21

*Podstawa: Dane GUS

Prezentowane zestawienie wskazuje rysującą się stagnację w liczbie mieszkańców powiatu. Wykres graficzny powyższej tabeli przedstawia się następująco:

Pomimo że przyrost naturalny generalnie jest dodatni (choć wyraźnie maleje) o liczbie mieszkańców decyduje ujemne w długim okresie czasu saldo migracji. Szczególnie dotkliwa jest migracja osób młodych i wykształconych. Obserwowane jest również niekorzystne zjawisko dotyczące migracji młodych kobiet. Zjawisko to nie dotyczy gminy podmiejskiej Grudziądz będącej obszarem, gdzie skupia się migracja wykształconych i dobrze sytuowanych mieszkańców miasta Grudziądz.

Charakterystyka ludności powiatu grudziądzkiego z uwzględnieniem grup wiekowych przedstawia się następująco:

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-4 lata	2 384	1 272	1 112
5-9 lat	2 883	1 446	1 437
10-14 lat	3 302	1 660	1 642
15-19 lat	3 669	1 857	1 812
20-24 lata	3 111	1 642	1 469
25-29 lat	2 879	1 460	1 419
30-34 lata	2 480	1 266	1 214
35-39 lat	2 575	1 291	1 284
40-44 lata	2 845	1 508	1 337
45-49 lat	2 742	1 421	1 321
50-54 lata	2 496	1 276	1 220
55-59 lat	1 507	745	762
60-64 lata	1 458	651	807
65-69 lat	1 305	599	706
70-74 lata	1 183	503	680
75-79 lat	854	282	572
80-84 lata	436	142	294
Powyżej 85	292	82	210
Razem	38 401	19 103	19 298

*Podstawa: Dane GUS – Narodowy Spis Powszechny 2002 r.

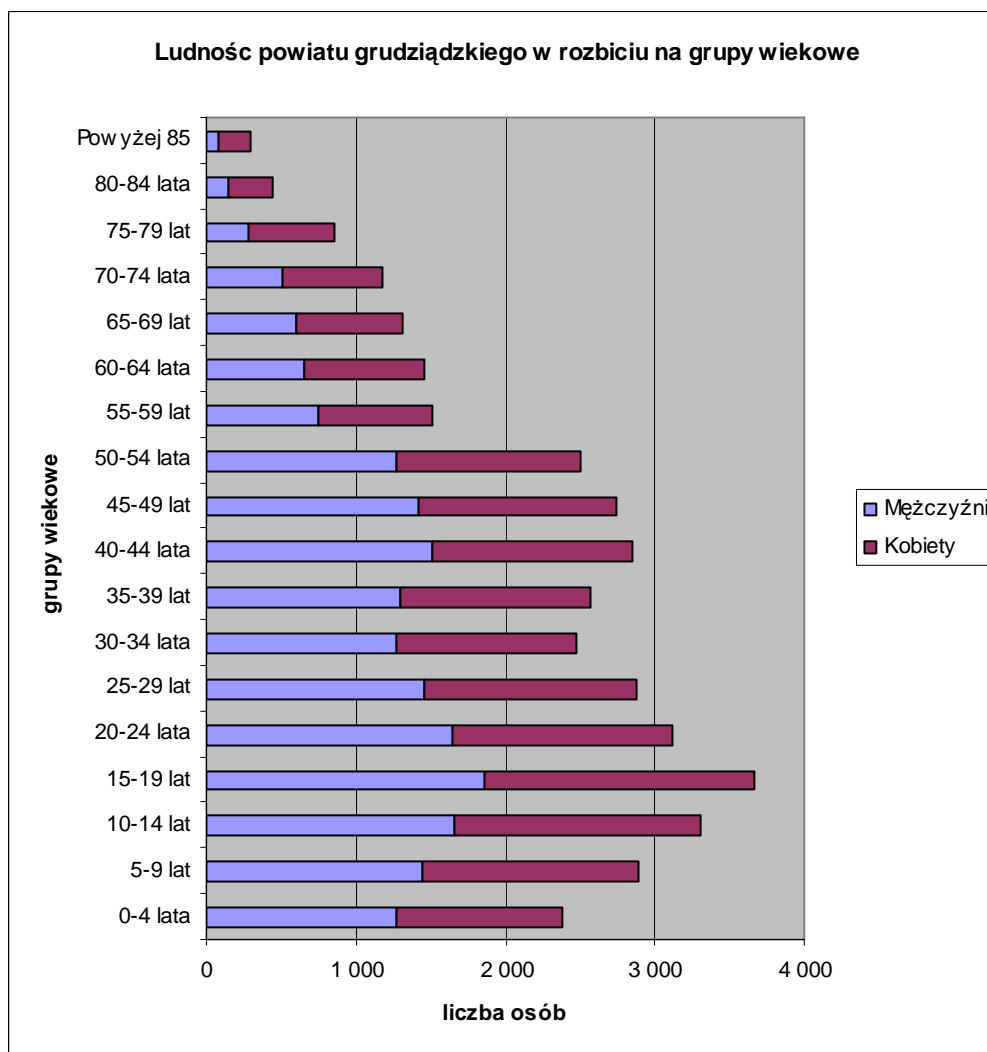
Największą grupę ludności stanowią osoby młode, w wieku od 15 do 19 lat. Fakt ten ma poważne konsekwencje zwłaszcza dla rynku pracy, gdzie wiele z tych osób nie znajdzie w przyszłości zatrudnienia.

Analiza danych dotyczących liczby ludności w zależności od przynależności do konkretnej grupy wiekowej wskazuje na wysoki udział ludności w wieku pow. 65 lat. Ma to znaczący wpływ na prowadzoną na obszarze powiatu politykę społeczną, ponieważ w tej grupie wiekowej występuje wiele trudnych do rozwiązania problemów społecznych. W szczególności są to niepełnosprawność i długotrwałe choroby.

Prognozy demograficzne dla powiatu grudziądzkiego wskazują, że w 2015 r. liczba mieszkańców powiatu ziemskiego osiągnie stan 37,6 tys. tj. będzie stanowić 96,6% stanu obecnego. Wśród mieszkańców w 2015 r. 49,8% stanowić będą mężczyźni a współczynnik feminizacji będzie wynosił 101 kobiet do 100 mężczyzn. Podział tej prognozowanej zbiorowości według podstawowych kategorii ekonomicznych wskazuje, że

ludność w wieku przedprodukcyjnym 0 – 17 lat wynosić będzie 21,3%, a więc będzie to o 7 pkt mniej niż obecnie. W liczbach bezwzględnych oznacza to mniej o 3,2 tys. osób – dzieci i młodzieży. Powyższe winno być brane pod uwagę przy projektach rozwoju bazy szkolnej.

Graficzny obraz tabeli ukazującej liczbę mieszkańców powiatu w zależności od grupy wiekowej przedstawiono na poniższym wykresie:

3. Poziom wykształcenia ludności

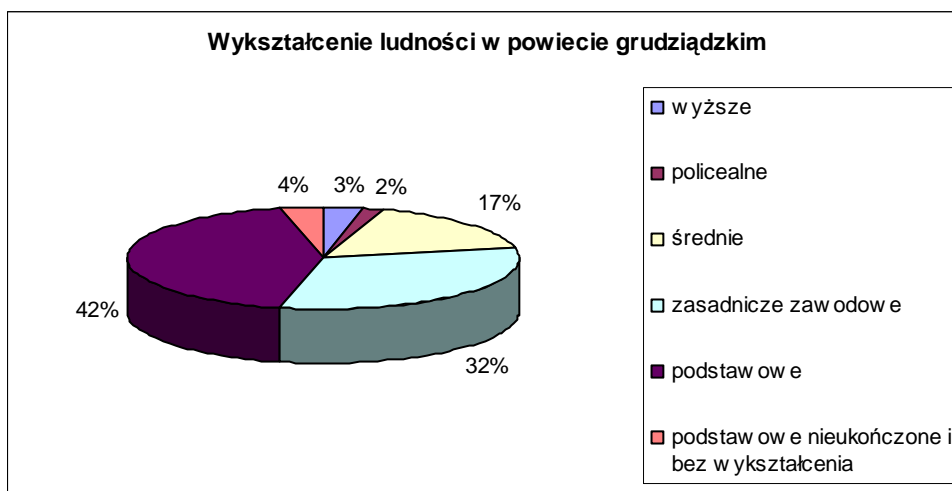
Wykształcenie mieszkańców w znaczący sposób wpływa na możliwości rozwoju gospodarczego powiatu i przesądza o możliwościach adaptacyjnych regionu. Poniżej przedstawiono dane z Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r.

Wykształcenie	Liczba osób
wyższe	1032
policealne	541

średnie	5261
zasadnicze zawodowe	9859
podstawowe	13353
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	1118

*Podstawa: dane GUS NSP 2002

Jak wynika z powyższego zestawienia ponad 48% mieszkańców legitymuje się wykształceniem co najwyżej podstawowym, zaś osób z wykształceniem wyższym jest tylko 3%.

Obserwowane w Polsce tendencje do podnoszenia wykształcenia pozwalają sądzić, że od 2002 r. sytuacja w tym zakresie uległa poprawie, jednakże dotyczy to głównie osób z wykształceniem średnim (uzyskujących wykształcenie wyższe), a nie osób z wykształceniem podstawowym.

4. Poziom bezrobocie

Podstawową funkcją powiatu grudziądzkiego (jak i całego regionu) jest funkcja rolnicza. Konsekwencją powyższego jest dominacja gospodarki rolnej i koncentracja przemysłu jedynie w ośrodkach miejskich. Stąd też w powiecie utrzymuje się wyższe bezrobocie niż w skali całego kraju. Rolnictwo nawet w okresach rozwojowych nie jest w stanie wygenerować dodatkowych miejsc pracy, a ponadto akumuluje tzw. ukryte bezrobocie. Istniejące na terenie powiatu firmy nie mają natomiast tak dużego potencjału rozwojowego, by zdobywać nowe rynki zbytu i tym samym tworzyć miejsca pracy. Pewne nadzieje można wiązać z usytuowanym na terenie gminy wiejskiej Grudziądz Parkiem Przemysłowym, który stać się ma magnesem dla nowych inwestycji. Rozwojowi regionu sprzyjać będzie również projektowana autostrada

przebiegająca przez tereny powiatu. Jednakże okoliczności te przyniosą pozytywne efekty dopiero w okresie najbliższych kilku czy kilkunastu lat.

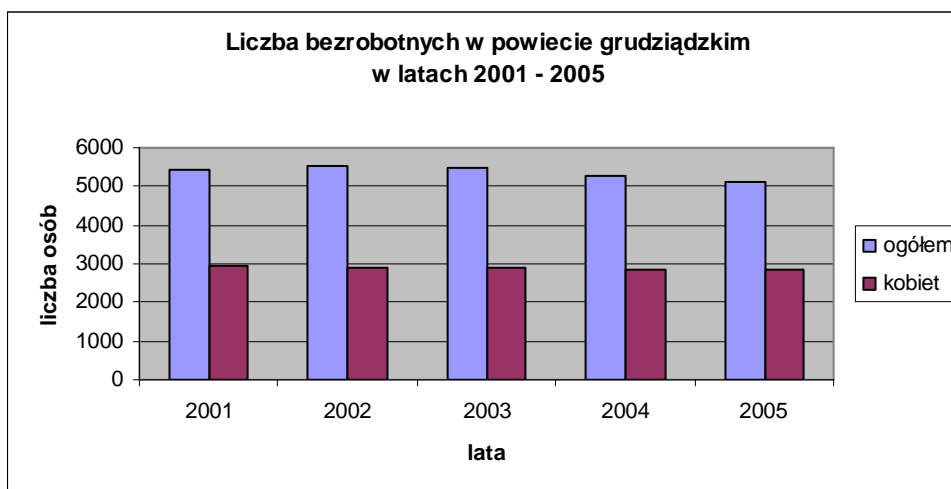
Dane dotyczące bezrobocia w ostatnich latach ujęto w poniższej tabeli.

Dynamika bezrobocia w powiecie grudziądzkim

Rok	Liczba bezrobotnych	
	ogółem	kobiet
2001	5433	2967
2002	5555	2884
2003	5508	2918
2004	5272	2849
2005	5103	2822

*Podstawa: dane PUP w Grudziądzu

Przedstawione dane pokazują, że rysuje się zauważalna tendencja malejąca. Z najnowszych danych z 2006 r. wynika, że obecnie spadek bezrobocia jest jeszcze większy.

Podobnie jak na obszarze całego kraju problemem jest długotrwałe bezrobocie grożące trwałą marginalizacją osób nim dotkniętych.

Okres pozostawania bez pracy	Liczba bezrobotnych	W tym kobiet
Do 1 miesiąca	341	109
1 – 3 miesięcy	680	214
3 – 6 miesięcy	636	304
6 – 12 miesięcy	735	366

12 – 24 miesięcy	806	435
Powyżej 24 miesięcy	1905	1394

*Podstawa: dane PUP w Grudziądzu (grudzień 2005)

Problemem jest również niski poziom wykształcenia znacznej części bezrobotnych.

Rodzaj wykształcenia	Liczba bezrobotnych	W tym kobiet
Wyższe	73	53
Policealne i średnie zawodowe	663	445
Średnie ogólnokształcące	315	215
Zasadnicze zawodowe	1730	906
Gimnazjalne i poniżej	2322	1203

*Podstawa: dane PUP w Grudziądzu (grudzień 2005)

Jak widać z przedstawionej tabeli bezrobocie dotyka głównie ludzi młodych do 35 roku życia.

Wiek bezrobotnych	Liczba bezrobotnych	W tym kobiet
18 – 24	1370	711
25 – 34	1501	881
35 – 44	1073	657
45 – 54	974	499
55- - 59	172	74
60 - 64	13	Nie dotyczy

*Podstawa: dane PUP w Grudziądzu (grudzień 2005)

Pośrednictwem pracy zajmuje się Powiatowy Urząd Pracy w Grudziądzu.

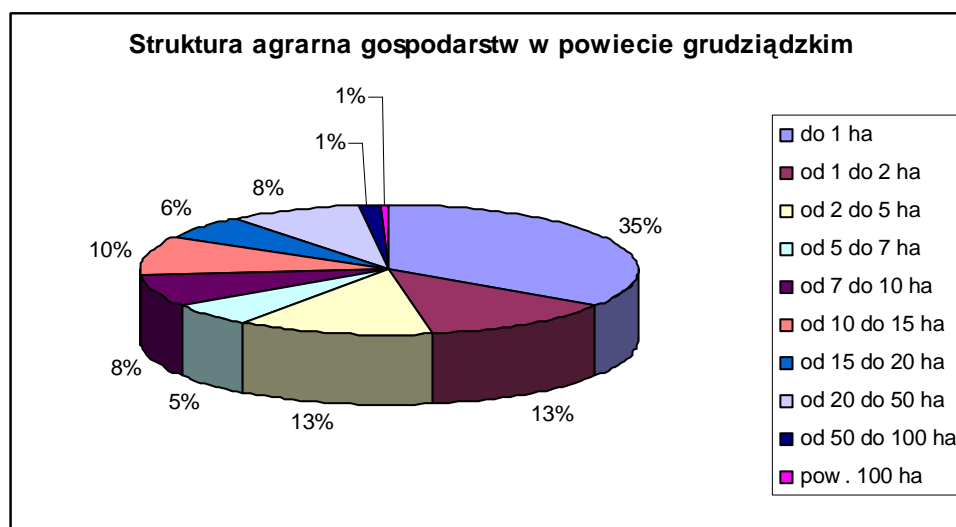
5. Profil gospodarczy powiatu grudziądzkiego

Powiat grudziądzki przynależy do regionu o podstawowej funkcji rolniczej i dlatego też przeważa gospodarka rolna. Dominującą formą własności są gospodarstwa indywidualne o znacznym niestety rozdrobnieniu. Udział gospodarstw wielkoobszarowych, produkujących głównie na rynek nie jest duży, a średnia gospodarstwa rolnego nie przekracza 10 ha.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące struktury agrarnej gospodarstw w powiecie grudziądzkim.

Grupy obszarowe użytków rolnych	Liczba gospodarstw
Ogółem	5224
do 1 ha	1798
od 1 do 2 ha	664
od 2 do 5 ha	673
od 5 do 7 ha	283
od 7 do 10 ha	430
od 10 do 15 ha	525
od 15 do 20 ha	302
od 20 do 50 ha	442
od 50 do 100 ha	73
pow. 100 ha	34

*Podstawa: Dane GUS – Powszechny Spis Rolny 2002

Powiat charakteryzuje się wysokim wskaźnikiem rolniczego wykorzystania ziemi i stosunkowo wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Rolnictwu sprzyja zarówno korzystny klimat dzielnicy środkowej, jak również łagodna rzeźba terenu.

Na obszarze gminy brak jest znaczących zakładów przemysłowych zatrudniających więcej niż kilkunastu pracowników. Dominują drobne zakłady wytwórcze, zakłady usługowe świadczące usługi dla ludności oraz zakłady związane z przetwórstwem płodów rolnych (młyny). Sytuacja powinna ulec poprawie w związku z wykorzystaniem potencjału Grudziądzkiego Parku Przemysłowego, a także szansami wynikającymi z budowy autostrady Północ – Południe.

Duży potencjał rozwojowy powiatu spoczywa również w turystyce. Na jego obszarze istnieje wiele rejonów nadających się do uprawiania turystyki krajoznawczej. Na uwagę zasługuje zwłaszcza Dolina Rzeki Osy z ciekawym, meandrującym przebiegiem cieku wodnego. Zbiorniki wody stojącej (zwłaszcza jeziora w Białym Borze i Grucie) pozwalają na aktywny wypoczynek w sezonie letnim na zorganizowanych kąpieliskach. Funkcjonują dwa całoroczne gospodarstwa agroturystyczne w Słupskim Młynie i Rogóźnie – Zamku. Uzupełnieniem bazy noclegowej są miejsca noclegowe w obiektach zlokalizowanych w Szczepankach, Radzynie Chełmińskim i Lisich Kątach. Ośrodki wypoczynkowe funkcjonują w Łasinie i Białym Borze. Działające na terenie powiatu stadniny w Nowych Jankowicach, Szarnosiu, Lisnowie i Mędrzycach umożliwiają rozwój turystyki konnej. Wytyczono również wiele szlaków rowerowych oraz ścieżkę dydaktyczną. W Łasinie funkcjonuje jedyne w regionie muzeum sprzętu pożarniczego. Wszystkie te elementy, w powiązaniu z korzystnym położeniem komunikacyjnym, czynią z terenów powiatu grudziądzkiego atrakcyjne miejsce do wypoczynku zarówno dla mieszkańców regionu, jak i gości zagranicznych. Niezbędne są jednak dalsze inwestycje, zwłaszcza w zakresie rekultywacji niektórych jezior oraz poprawy jakości rzek, ze szczególnym uwzględnieniem rzeki Osy. Konieczne jest również podniesienie standardu obecnie istniejącej bazy noclegowej.

V. STAN POMOCY SPOŁECZNEJ NA TERENIE POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO

1. Miejsce powiatu w systemie pomocy społecznej w Polsce

Wprowadzony od początku stycznia 1999 r. podział terytorialny państwa oraz towarzysząca mu reforma samorządowa, w ramach której zostały utworzone powiaty, nakreśliła zadania publiczne o charakterze ponadgminnym m.in. w zakresie: polityki społecznej, polityki prorodzinnej oraz wspierania osób niepełnosprawnych. Ustawa o zmianie niektórych przepisów określających kompetencje organów administracji publicznej wprowadza do ustawy o pomocy społecznej przepis stanowiący, iż „Zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej (własne i z zakresu administracji rządowej) wykonywane są przez Centra Pomocy Rodzinie, jednostki organizacyjne wchodzące w skład powiatowej administracji zespolonej”.

Ustawa o pomocy społecznej wprowadza zasadę, że adresatem pomocy społecznej jest rodzina jako całość. Pomoc społeczna ma nie tylko wspierać tę rodzinę, ale ma także reagować na nowe sytuacje, w których się znalazła.

Pomoc ma trzy podstawowe cele: zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka, doprowadzenie w miarę możliwości do życiowego usamodzielnienia się osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem, zapobieganie powstawaniu trudnych sytuacji życiowych. Ostatnie lata przynoszą wiele zmian na rzecz osób niepełnosprawnych. Wprowadzono wiele norm mających służyć tej grupie społecznej m.in. ustawę o systemie oświaty (1991r.), ustawę o zatrudnianiu i przeciwdziałaniu bezrobociu (1991r.), ustawę o pomocy społecznej (1990r.), uregulowania prawne dotyczące budownictwa, poczty, komunikacji itd. Wprowadzono nowe zasady ubezpieczenia społecznego i ubezpieczenia zdrowotnego. Zmieniono zasady i tryb orzekania o niepełnosprawności. Uchwalono Kartę Praw Osób Niepełnosprawnych (1997r.). Osoby niepełnosprawne mają prawo do pełnego uczestnictwa w życiu społecznym, prawo do życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych, w tym:

- dostępu do urzędów, obiektów użyteczności publicznej,
- swobodnego przemieszczania się i powszechnego korzystania ze środków transportu.

Do zadań Powiatu z zakresu pomocy społecznej należy w szczególności:

- prowadzenie domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz kierowanie osób ubiegających się o przyjęcie do wyżej wymienionych domów;
- opracowanie powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych;

- udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach;
- organizowanie i prowadzenie specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych i zastępczych, a także terapii rodzinnej;
- prowadzenie ośrodka interwencji kryzysowej;
- prowadzenie i organizowanie placówek opiekuńczo – wychowawczych o zasięgu ponadgminnym dla dzieci i młodzieży pozbawionych częściowo lub całkowicie opieki rodziców, a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie;
- doradztwo metodyczne dla Ośrodków Pomocy Społecznej i pracowników socjalnych;
- pomoc w integracji ze środowiskiem osób opuszczających placówki opiekuńczo – wychowawcze, rodziny zastępcze;
- przyznanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz pokrywanie wydatków związanych z kontynuowaniem nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo – wychowawcze, rodziny zastępcze;
- organizowanie opieki w rodzinach zastępczych;
- podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb;
- utworzenie i utrzymanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Wyżej wymienione zadania powiatu są zadaniami własnymi, do zadań zleconych należy m.in. pomoc uchodźcom, prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia (art. 20 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej).

2. Podstawy prawne działania powiatu w zakresie pomocy społecznej

Podstawowymi aktami prawnymi regulującymi działania powiatu w zakresie polityki społecznej są:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2004 roku, Nr 64, poz. 593 z późniejszymi zmianami);
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późniejszymi zmianami);
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 roku o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535 z późniejszymi zmianami);
- Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 roku Nr 11, poz. 109 z późniejszymi zmianami);

- Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91 poz. 408 z późniejszymi zmianami).

3. Rodzaje wsparcia socjalnego udzielanego ludności powiatu grudziądzkiego.

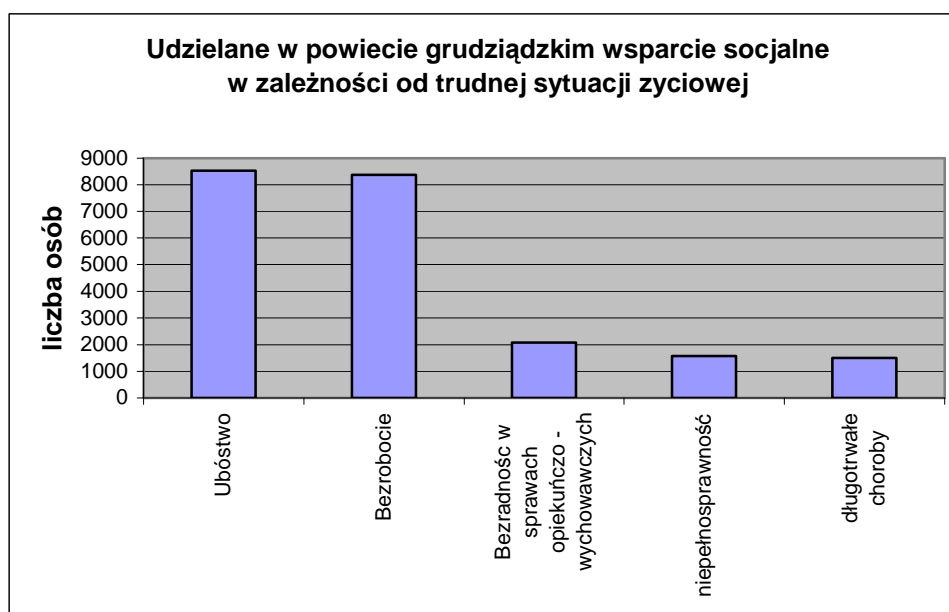
Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej główny ciężar rozwiązywania doraźnych problemów społecznych spoczywa na gminach. Dla realizacji tych zadań w każdej z gmin powołano Ośrodki Pomocy Społecznej. Zadaniem tych placówek jest udzielanie wsparcia socjalnego osobom potrzebującym poprzez wypłatę należnych świadczeń pieniężnych oraz świadczenie pomocy w naturze.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin				Liczba osób w tych rodzinach			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Ubóstwo	1503	1359	1797	2076	6727	6085	7686	8530
Sieroctwo	1	1	2	1	5	5	11	5
Bezdomność	7	8	4	5	7	8	4	7
Potrzeba ochrony macierzyństwa	238	332	234	240	1198	1681	1201	1442
Bezrobocie	1422	1582	1590	2608	5708	6339	6610	8373
Niepełnosprawność	460	566	445	399	1908	2075	1524	1572
Długotrwała choroba	282	276	287	360	1200	1158	1096	1506
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego	488	523	456	405	2748	2892	2311	2085
w tym: - rodziny niepełne	185	216	193	179	735	769	664	584
rodziny wielodzietne	262	268	239	228	1903	1833	1626	1529
Alkoholizm	85	68	80	74	312	192	218	232
Narkomania	1	1	0	1	3	3	0	4
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	7	14	5	12	16	35	9	38
Przemoc w rodzinie	0	6	16	20	0	24	55	60
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej	0	0	0	1	0	0	0	3

placówki opiekuńczo-wychowawcze								
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	8	6	13	10	30	15	54	27
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0	0	0	0
Kłęsa żywiołowa lub ekologiczna	13	31	101	0	56	117	367	0

*Podstawa: dane OPS powiatu grudziądzkiego

Jak wynika z graficznego obrazu poniższej tabeli najczęstszymi powodami korzystania z pomocy społecznej są ubóstwo i bezrobocie. Na dalszych miejscach znajduje się bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, niepełnosprawność, długotrwałe choroby i alkoholizm. Na uwagę zasługuje niewielka liczba osób bezdomnych oraz niepokojące tendencje do zwiększania się liczby rodzin, w których występuje problem przemocy w rodzinie.

4. Powiat jako organ prowadzący

W zakresie szeroko rozumianej infrastruktury społecznej powiat jest organem prowadzącym w stosunku do niżej wymienionych jednostek organizacyjnych:

- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzku;
- Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej w Wydrznie;
- Placówki Opiekuńczo – Wychowawczej w Białochowie;
- Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Łasinie;
- Regionalnego Centrum Edukacji Ekologicznej w Grudziądzku.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu jest jednostką organizacyjną Powiatu Grudziądzkiego i powołane zostało uchwałą Nr IV/3/99 Rady Powiatu Grudziądzkiego w dniu 29 stycznia 1999 r.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej, przy pomocy której Zarząd Powiatu Grudziądzkiego wykonuje określone ustawami zadania powiatu z zakresu pomocy społecznej – dotyczy to zarówno zadań własnych, jak i zadań zleconych przejętych od administracji rządowej - oraz zadania powiatu przewidziane w przepisach odrębnych.

Centrum wykonuje zadania własne powiatu, zadania powiatu wynikające z zapisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu zostało powołane do rozwiązywania problemów społecznych: dzieci, młodzieży, rodzin, osób starszych i niepełnosprawnych. Koordynuje działania szeroko rozumianej pomocy społecznej.

Do podstawowych zadań Centrum należy:

- udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach osobom ubiegającym się o pomoc społeczną,
- zapewnienie pomocy w integracji ze środowiskiem osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze, zakłady dla nieletnich, rodziny zastępcze, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, schroniska dla nieletnich, zakłady karne,
- organizowanie i prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i w rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu,
- organizowanie opieki w rodzinach zastępczych oraz udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci,
- przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki osobom opuszczającym niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze,

- doradztwo metodyczne dla ośrodków pomocy społecznej i pracowników socjalnych z terenu powiatu,
- sporządzanie sprawozdawczości,
- podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb,
- realizacja innych zadań przewidzianych w odrębnych ustawach.

Zadania z zakresu rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych realizowane przez PCPR to:

- dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie działania WTZ (dwa warsztaty w powiecie),
- dofinansowanie kosztów zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- likwidacja barier funkcjonalnych,
- dofinansowanie do sportu, kultury i turystyki.

W skład PCPR w Grudziądzu wchodzi dwa działy:

- dział do spraw pomocy rodzinie i dziecku;
- dział do spraw osób niepełnosprawnych.

Stan zatrudnienia jednostki na koniec 2005 r. wynosił 5 osób (w tym 1 stażystka).

A. Opieka nad rodziną i dzieckiem

Umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej następuje na podstawie orzeczenia sądu. Jedynie w przypadku pilnej konieczności zapewnienia dziecku opieki zastępczej jest to możliwe na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej między rodziną zastępczą a starostą właściwym ze względu na miejsce zamieszkania tej rodziny.

Rodziny zastępcze dzielą się na spokrewnione i niespokrewnione z dzieckiem. Ponadto ustanowiono kategorię rodzin zawodowych niespokrewnionych z dzieckiem, do których należą rodziny wielodzietne, specjalistyczne i pełniące funkcję pogotowia rodzinnego.

Pobyt dziecka w rodzinie zastępczej monitorowany jest przez Centrum, które udziela jej wsparcia oraz gromadzi informacje o jej podopiecznych, dba o podtrzymywanie więzi emocjonalnych dziecka z jego biologicznymi rodzicami i osobami bliskimi.

Rodzinie zastępczej udziela się pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka. Podstawą ustalenia wysokości pomocy pieniężnej jest kwota 1.647 złotych. Rodzina zastępcza otrzymuje pomoc pieniężną w wysokości 40%, 60% lub 80% podstawy pomniejszoną o kwotę

odpowiadającą 50% dochodu umieszczonego w niej dziecka. Wysokość przyznania pomocy pieniężnej uzależniona jest od wieku dziecka, stanu jego zdrowia, niedostosowania społecznego dziecka (jeżeli wykazuje ono przejawy demoralizacji w rozumieniu przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich). Niespokrewniona z dzieckiem rodzina zastępcza otrzymuje dodatkowo na każde umieszczone w niej dziecko kwotę odpowiadającą 10% podstawy z tytułu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem i jego wychowania.

Rodzina zastępcza otrzymuje pomoc pieniężną do czasu uzyskania przez umieszczone w niej dziecko pełnoletniości lub po uzyskaniu pełnoletniości, do czasu ukończenia szkoły, w której rozpoczęło naukę przed osiągnięciem pełnoletniości, jeśli nadal przebywa w tej rodzinie.

W przypadku umieszczenia dziecka pochodzącego z terenu powiatu grudziądzkiego w rodzinie zastępczej na terenie innego powiatu, powiat grudziądzki ponosi wydatki na jego utrzymanie w łącznej kwocie świadczeń przysługujących rodzinie zastępczej. Dotyczy to rodzin zastępczych utworzonych po dniu 1 stycznia 2004 roku.

Pobyć w rodzinie zastępczej jest odpłatny. Rodzice dziecka wnoszą opłatę w wysokości miesięcznej pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej. Obowiązek ten istnieje nawet w przypadku pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej, jej ograniczenia lub zawieszenia. Rozwiązanie takie jest w pełni uzasadnione, gdyż żadne z orzeczeń sądu nie powinno zwalniać z odpowiedzialności za los własnych dzieci. Wysokość opłaty ustalana jest w drodze decyzji administracyjnej. Starosta, ustalając wysokość tej opłaty wnoszonej przez rodziców, uwzględnia ich sytuację rodzinną, zdrowotną, dochodową i majątkową, może częściowo zwolnić ich lub odstąpić od ustalenia opłaty ze względu na trudną sytuację materialną rodziny. Należy zaznaczyć, że z obowiązku uiszczania opłaty zwalniani są rodzice płacący alimenty.

W powiecie grudziądzkim wg stanu na koniec 2005 r. funkcjonowały 44 rodziny zastępcze, w których przebywało 57 dzieci. Założony budżet dla rodzin zastępczych wynosił wówczas 591 279,00 zł. Szczegółowe wydatki związane z działalnością rodzin zastępczych przedstawiały się następująco:

- kwotę 399 861,12 zł przeznaczono na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych;
- dwóm nowopowstałym rodzinom zastępczym udzielono jednorazowej pomocy w kwocie 1 458,90 zł.
- 22 wychowankom z rodzin zastępczych udzielono pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki na łączną kwotę 90 134,62 zł;
- na usamodzielnienia przeznaczono kwotę 1 621,00 zł;

- na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla 1 wychowanka przeznaczono kwotę 4 052,50 zł;
- na pomoc okresową udzieloną 1 rodzinie zastępczej na częściowe pokrycie skutków zdarzenia losowego przeznaczono kwotę 810,50 zł.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza w Białochowie

Dom Dziecka w Białochowie działa od 1 września 1998 r. Zgodnie z regulaminem nadanym przez Zarząd Powiatu Grudziądzkiego placówka łączy różne zakresy, formę i specyfikę działań tj. działania socjalizacyjne umożliwiające prawidłowy rozwój dziecka, działania związane z pomocą i wsparciem rodziny i dziecka w sytuacjach kryzysowych oraz działania związane z resocjalizacją i rewalidacją, w tym dzieci niepełnosprawnych. Placówka jest jednostką budżetową finansowaną z budżetu państwa i budżetu powiatu. Organem prowadzącym jest Powiat Grudziądzki. Nadzór pedagogiczny sprawuje Wydział Polityki Społecznej Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy. Placówka przystosowana jest do pobytu dzieci i młodzieży w wieku od urodzenia do 18 lat lub najwyżej do 24 lat (w przypadku kontynuowania nauki lub z innych ważnych powodów losowych) pozbawionych trwale lub okresowo opieki rodziny własnej. Zastępuje im rodzinę, zapewnia opiekę i wychowanie, odpowiednie do potrzeb warunki rozwoju, przygotowuje do samodzielnego życia. Zapewnia również doraźną całodobową opiekę i wychowanie w ramach interwencji dziecka do lat 10, pozbawionemu częściowo lub całkowicie opieki rodziców znajdujących się w sytuacji kryzysowej. Placówka współpracuje z rodziną dziecka, udziela rodzinie pomocy i wsparcia w sprawowaniu jej podstawowych funkcji oraz w sytuacjach kryzysowych, inicjuje działania niezbędne do unormowania sytuacji rodzinnej, umożliwia powrót dziecka do rodziny. Zapewnia także opiekę i terapię dzieciom niepełnosprawnym. Ponadto Dom Dziecka w Białochowie służy ewentualną pomocą małej matce oraz wychowankom w ciąży.

Wychowankami placówki są najczęściej dzieci w wieku od 7 do 12 lat. Wszystkie dzieci objęte są obowiązkiem szkolnym i opieką medyczną. Sprawowany jest również specjalistyczny nadzór Poradni Zdrowia Psychicznego Wieków Rozwojowych, Poradni Wczesnej Rehabilitacji Dziecka, Poradni Laryngologicznej, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej. Celem placówki jest tworzenie właściwych dla prawidłowego rozwoju dzieci warunków opiekuńczych i wychowawczych oraz umożliwienie prawidłowego procesu rozwoju i socjalizacji. Ponadto ukierunkowana jest ona na zaspokajanie indywidualnych potrzeb dziecka, umożliwianie mu wyrównywania opóźnień szkolnych, zapewnienie prawidłowego rozwoju dziecka niepełnosprawnego zgodnie z „Programem opieki i rozwoju dziecka niepełnosprawnego w placówce”, tworzenie dla swoich wychowanków form opieki w środowisku, jaką jest rodzina zaprzyjaźniona, wspierająca

placówkę w procesie wychowania w zakresie życia rodzinnego oraz zapewnienie opieki i pomocy wychowankom w ciąży, a także wychowującym dzieci. Do zadań placówki należy zapewnienie warunków prawidłowego rozwoju psychofizycznego dzieci z uwzględnieniem zaspokajania potrzeb emocjonalnych kompensujących brak domu rodzinnego, zapewnienie odpowiednich warunków mieszkaniowych, całodziennego żywienia, zaopatrzenie w bieliznę, odzież i inne przedmioty osobistego użytku, w tym zabawki zgodnie z obowiązującymi standardami, a także opieki pielęgnacyjnej i w razie potrzeby konsultacji i opieki lekarskiej. Dla realizacji celów regulaminowych podstawowymi formami działalności opiekuńczo-wychowawczej placówki są: zajęcia tematyczne prowadzone w poszczególnych grupach, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne organizowane dla wychowanków mających trudności w nauce, wspomagające ich rozwój, zajęcia higieniczno-porządkowe, zajęcia socjalizacyjne, resocjalizacyjne, terapeutyczne, rekompensujące brak wychowania w środowisku rodzinnym i przygotowujące do życia w społeczeństwie oraz zajęcia specjalistyczne dla dzieci niepełnosprawnych.

Placówka w Białochowie jest socjalizacyjną placówką opiekuńczo-wychowawczą spełniającą standardy opieki i wychowania oraz świadczonych usług. Położony w pięknym parku niedaleko lasu i jeziora, a także nowocześnie wyposażony i dobrze zorganizowany Dom Dziecka umożliwia realizację różnorodnych zadań opiekuńczo-wychowawczych, daje szansę optymalnego rozwoju wychowanka oraz przyspiesza jego powrót do domu rodzinnego. Podstawą skuteczności oddziaływań wychowawczych oraz osiągania przez placówkę standardów opieki i wychowania są także umiejętności i kwalifikacje pracowników Domu Dziecka. Jednocześnie czynione są starania, by przekształcić Dom w placówkę wielofunkcyjną, co oznacza, że zapewnia ona dziecku dzienną i całodobową opiekę oraz wychowanie, realizując zadania przewidziane dla placówki opiekuńczo – wychowawczej wsparcia dziennego, typu interwencyjnego i socjalizacyjnego, a także łączyienne i całodobowe działania terapeutyczne, interwencyjne i socjalizacyjne skierowane na dziecko i jego rodzinę.

W placówce zatrudnionych jest na podstawie Karty Nauczyciela 12 pracowników pedagogicznych, w tym 8 wychowawców, logopeda, pedagog, psycholog, wychowawca dzieci młodszych oraz na podstawie Kodeksu Pracy: pracownik socjalny, opiekunka dziecięca, pielęgniarka, 3 pracowników administracji i 8 pracowników obsługi.

Placówka dysponuje 30 miejscami socjalizacyjnymi i 10 miejscami interwencyjnymi.

Placówka opiekuńczo – wychowawcza w Wydrznie

Dom dziecka w Wydrznie wznowił swoją działalność w 1993 r. Położony jest w wyremontowanym w latach 90-tych dworku na działce o powierzchni ponad 8 ha.

Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Wydrznie jest placówką socjalizacyjną, co oznacza, zgodnie z zapisem w Regulaminie, że dzieciom i młodzieży w wieku od 3 do 18 lat, pozbawionym trwale lub okresowo opieki rodziny własnej, zastępuje rodzinę, zapewnia opiekę i wychowanie, odpowiednie do potrzeb warunki rozwoju, przygotowuje do samodzielnego życia. Placówka w Wydrznie współpracuje z rodziną dziecka lub opiekunem prawnym, zapewnia im pomoc, wsparcie, podejmuje wszelkie starania w celu powrotu dziecka do rodziny własnej. Oferuje również doraźną całodobową opiekę i wychowanie w ramach interwencji dziecka od lat 10, znajdującemu się w sytuacji kryzysowej.

Dla realizacji celów regulaminowych podstawowymi formami działalności opiekuńczo-wychowawczej placówki są zajęcia tematyczne i dydaktyczne prowadzone w poszczególnych grupach, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne organizowane dla wychowanków mających trudności w nauce, wspomagające ich rozwój, zajęcia higieniczno-porządkowe, socjalizacyjne, resocjalizacyjne, terapeutyczne rekompensujące brak wychowania w środowisku rodzinnym i przygotowujące do życia w społeczeństwie.

Placówka zatrudnia 28 pracowników, w tym w pełnym wymiarze czasu pracy 27 osób. Grono pracowników pedagogicznych w Ośrodku w Wydrznie liczy 12 osób oraz dodatkowo 2 opiekunów nocnych.

Dom Dziecka dysponuje 45 miejscami socjalizacyjnymi i 5 miejscami interwencyjnymi.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej

Na bazie wyżej wymienionych placówek opiekuńczo – wychowawczych (w wyznaczonych odrębnych pomieszczeniach) powiat prowadzi Ośrodek Interwencji Kryzysowej. Sytuacje kryzysowe to niecodzienne, trudne, czasem nawet ekstremalne sploty okoliczności zewnętrznych, takich jak: śmierć bliskiej osoby, utrata zdrowia, przemoc, konflikt rodzinny, próba samobójcza, napad czy wypadek. Zakres problemów, z jakimi zgłaszają się do ośrodka osoby jest szeroki. Najczęściej są to problemy rodzinne, małżeńskie, problemy dotyczące relacji w związku, czy kłopoty wychowawcze. Równie często zgłaszana jest przemoc, najczęściej ze strony bliskich osób, nierzadko towarzyszy jej problem alkoholowy. Zauważany jest także wzrost liczby osób zgłaszających objawy depresyjne i problemy emocjonalne. Dużą liczbę interwencji stanowią sprawy natury socjalnej. Zgłaszają się osoby zagrożone utratą pracy oraz osoby bezrobotne, które od wielu miesięcy bezskutecznie jej poszukują. Zgłaszają się osoby skrajnie ubogie, nie posiadające podstawowych środków utrzymania, osoby bezdomne oraz zagrożone eksmisją.

Z usług Ośrodka Interwencji Kryzysowej mogą korzystać osoby, które znalazły się w nagłym lub przewlekłym kryzysie psychicznym, a w szczególności:

- członkowie rodzin dotkniętych przemocą domową,
- rodziny w kryzysie,
- osoby przeżywające trudności małżeńskie/partnerskie lub trudności w kontaktach z dziećmi,
- osoby przeciążone psychicznie, obarczone następstwami wielu trudnych zdarzeń w życiu swoim i rodziny, żyjące w stanie przewlekłego stresu,
- osoby chcące popełnić samobójstwo,
- ofiary, świadkowie i uczestnicy wypadków drogowych, pożarów, katastrof przemysłowych i naturalnych, zamachów terrorystycznych itd.,
- ofiary i świadkowie napadów, gwałtów i innych przestępstw,
- ofiary, uczestnicy i świadkowie innych nieszczęśliwych wypadków (np.: wpadnięcie pod samochód, utonięcie, itd.),
- bliscy osób doświadczających wszystkich tych zdarzeń.

Do podstawowych zadań Ośrodka należą:

- kompleksowa pomoc psychologiczna osobom i rodzinom znajdującym się w nagłym lub przewlekłym kryzysie psychicznym,
- interwencja w nagłych zdarzeniach i przeżyciach traumatycznych,
- prowadzenie telefonicznych interwencji kryzysowych,
- prowadzenie krótkiej psychoterapii indywidualnej bądź rodzinnej oraz poradnictwa psychologicznego,
- udzielanie schronienia dla matek z dziećmi doświadczających przemocy (hostel),
- animowanie i prowadzenie grup wsparcia,
- pomoc prawna,

Punkt Informacyjno - Konsultacyjny

Punkt Informacyjno – Konsultacyjny przy PCPR w Grudziądzu funkcjonuje od września 2005 r. Jego główne zadania to:

- wstępne rozpoznanie rodzaju problemu, z jakimi zgłaszają się klienci punktu (picie szkodliwe, uzależnienie, współuzależnienie, przemoc, itp.), oferowanie takich metod pomocy, które są adekwatne dla istniejącego problemu,
- kierowanie do odpowiednich placówek (instytucji),
- ustalanie doraźnych potrzeb klienta i uruchomienie interwencji (za zgodą osoby zainteresowanej),
- udzielanie porad i konsultacji indywidualnych w sprawach osobistych i rodzinnych,

- motywowanie zgłaszających się osób uzależnionych do podjęcia leczenia i udzielanie informacji o możliwościach leczenia odwykowego,
- udzielanie wsparcia emocjonalnego i społecznego,
- udzielanie porad telefonicznych,
- przekazywanie informacji o możliwości udziału w różnego rodzaju formach pomocy psychologicznej i terapeutycznej, przekazywanie adresów placówek oraz inicjowanie pierwszego kontaktu ze specjalistami,
- współpraca z innymi instytucjami, które angażują się w profesjonalną i systemową pomoc,
- informowanie o prawach i uprawnieniach,
- uświadamianie o konieczności dbania o swoje prawa i prawa swoich dzieci do bezpiecznego i godnego życia,
- pomoc pedagogiczna, psychologiczna i prawna,
- praca socjalna.

Działalność Punktu ukierunkowana jest głównie na osoby dotknięte przemocą w rodzinie, osoby uzależnione i współuzależnione, rodziców i wychowawców borykających się z problemami wychowawczymi, osoby nieporadne życiowo.

W punkcie dyżurują na przemian pedagog, pracownik socjalny, psycholog i radca prawny, co czyni ofertę placówki niezwykle atrakcyjną dla potencjalnych klientów. Dzięki temu mogą uzyskać całościową, kompletną poradę w sprawie szeroko rozumianych problemów społecznych. Należy przy tym zauważyć, że działalność punktu spotkała się z żywym zainteresowaniem mieszkańców. Każdego miesiąca udzielanych jest około 20 konsultacji, przy czym średni czas jej trwania oscyluje wokół 35 minut.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Łasinie

Powiat grudziądzki jest organem prowadzącym dla Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Jagiellończyka w Łasinie. W ramach placówki funkcjonują następujące szkoły:

- Liceum Ogólnokształcące;
- Liceum Profilowane;
- Liceum Uzupełniające dla Dorosłych po ZSZ (2-letnie);
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych po ZSZ (3-letnie);
- Szkoła Policealna dla Dorosłych;
- Technikum Uzupełniające dla Dorosłych po ZSZ;

- Zasadnicza Szkoła Zawodowa: mechanik pojazdów samochodowych, mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych, cukiernik, murarz, fryzjer, sprzedawca, kucharz małej gastronomii;
- warsztaty szkolne.

Uczniowie szkoły objęci są opieką wychowawczą, a najzdolniejsi i najbardziej potrzebujący mają zapewnioną pomoc materialną. W Zespole realizowane są również programy terapeutyczne dotyczące uzależnień i patologii społecznych. W ostatnich klasach prowadzone są również zajęcia mające przygotować młodzież do wejścia na rynek pracy.

Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Grudziądzu

Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Grudziądzu powołano Uchwałą Nr XI/39/2003 Rady Powiatu Grudziądzkiego z dnia 24 listopada 2003 roku. Powstało ono, aby realizować ustawowe obowiązki powiatu w zakresie ochrony środowiska w części dotyczącej edukacji ekologicznej.

Podstawowym celem postawionym przed RCEE jest zapoznanie uczestników organizowanych przez Centrum zajęć z zasadami ochrony środowiska, rozwijanie zamiłowań przyrodniczych i wrażliwości na otaczające naturalne piękno oraz aktywizacja społeczeństwa do działań na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Centrum Edukacji Ekologicznej zajmuje się:

- rozwijaniem zamiłowań przyrodniczych i wrażliwości na piękno naturalnego środowiska człowieka poprzez korzystanie z elementów flory i fauny okolic Grudziądza;
- prowadzeniem na terenie Centrum Edukacji Ekologicznej i poza nim cyklicznych zajęć, przede wszystkim dla dzieci i młodzieży;
- organizowaniem zajęć w formie wykładów, konferencji, seminariów i szkoleń dla różnych grup zawodowych;
- nawiązywaniem kontaktów i współpracy z różnymi instytucjami o charakterze ekologicznym, szkołami i innymi placówkami kulturalno-oświatowymi w celu wymiany doświadczeń oraz informacji związanych z ochroną przyrody i edukacją ekologiczną;
- publikowaniem wydawnictw propagujących działalność Centrum Edukacji Ekologicznej;
- umożliwianiem bezpośredniego kontaktu z chronionymi gatunkami roślin i zwierząt, wskazywaniem sposobów ich ochrony, możliwość ich reintrodukcji do naturalnego środowiska człowieka;

- udziałem w programach ratowania gatunków zagrożonych wyginięciem;
- podnoszeniem świadomości ekologicznej i promowaniem idei ochrony środowiska wśród mieszkańców powiatu grudziądzkiego i okolic;
- wyrabianiem szacunku wobec zasobów przyrody ożywionej i nieożywionej, wskazywaniem sposobów właściwego z nich korzystania;
- promowaniem powiatu grudziądzkiego i okolic na arenie krajowej i międzynarodowej jako ośrodka dbającego o harmonijny rozwój wszystkich dziedzin życia odbywający się w zgodzie ze środowiskiem naturalnym.

Zajęcia edukacyjne w ramach Centrum prowadzone są głównie z młodzieżą. Są to prelekcje w salach lekcyjnych oraz zajęcia edukacyjne w terenie (lasy, parki podworskie i inne). RCEE pomaga również w organizowaniu wyjazdów do „Zielonych szkół” na terenie Welskiego i Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego, współorganizuje warsztaty ekologiczne dla uczniów. Efekty warsztatów weryfikowane są na międzygminnych i regionalnych konkursach oraz podczas rajdów harcerskich i turystycznych.

W ramach działalności Centrum zorganizowano wystawy fotograficzne, między innymi „Osobliwości przyrody Warmii i Mazur” promującej między innymi powiat grudziądzki jako „bramę do Mazur”, „Powiat grudziądzki w fotografii”, „10 lat flirtowania z przyrodą” Polskiego Związku Fotografików Przyrodniczych, pokonkursowa „Uroki Krajobrazu nadwodnego. Powstał elektroniczny folder „Powiat grudziądzki w fotografii” zawierający ponad 200 zdjęć z terenu powiatu pogrupowanych terytorialnie i tematycznie.

Dzięki współpracującej ściśle z RCEE grupie młodzieży z terenu powiatu grudziądzkiego, Grudziądzka i okolic Lidzbarka Welskiego zrzeszonej w drużynie ZHP ułatwiona jest popularyzacja działalności jednostki wśród młodych ludzi. Dzięki pracy tej grupy nawiązano również podczas Ogólnopolskiego Zlotu Grunwaldzkiego kontakt z młodzieżą polonijną spoza granic kraju (Białoruś, Rosja-Obwód Kaliningradzki, Litwa, Łotwa, Estonia), której pobyt w Polsce jest dofinansowywany przez Stowarzyszenie Wspólnota Polska. Do tej pory młodzież z terenu powiatu dwukrotnie gościła na obozach organizowanych dla swych zagranicznych rówieśników, przekazując swą wiedzę harcerską oraz przybliżając historię i kulturę kraju wspólnych przodków.

B. Opieka nad osobami niepełnosprawnymi

Niepełnosprawność w rozumieniu pomocy społecznej to trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy. Prawo do uzyskania pomocy oraz jej zakres zależą od stopnia niepełnosprawności – znacznego,

umiarkowanego lub lekkiego. Osoby niepełnosprawne obejmowane są rehabilitacją zawodową i społeczną. Rehabilitacja ta to ogół działań organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych zmierzających do poprawy i osiągnięcia jak najwyższego poziomu funkcjonowania osoby niepełnosprawnej mającego wpływ na jej jakość życia. O ile zatem celem rehabilitacji zawodowej jest wspieranie osoby niepełnosprawnej w uzyskaniu i utrzymaniu zatrudnienia i awansu zawodowego, to rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym, możliwość wypełniania ról społecznych oraz pokonywanie barier psychologicznych, architektonicznych, urbanistycznych i transportowych. Rehabilitacja społeczna w prosty sposób wpływa na rehabilitację zawodową poprzez pobudzenie aktywności zawodowej i zwiększenie zaradności w życiu osobistym.

Najważniejsze z podejmowanych przez PCPR działań w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej to:

- refundowanie kosztów ponoszonych przez pracodawców w związku z tworzeniem lub przystosowywaniem stanowisk pracy dla potrzeb osób niepełnosprawnych;
- zwrot kosztów wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne w związku z zatrudnieniem osób niepełnosprawnych;
- udzielanie dofinansowania do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przyrządów ortopedycznych i środków pomocniczych;
- dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych i barier w komunikowaniu się;
- udzielanie dofinansowania dla działających na terenie powiatu warsztatów terapii zajęciowej;
- dofinansowanie do sportu, kultury i turystyki;
- dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych.

Dane dotyczące udzielanej niepełnosprawnym w 2005 r. pomocy przedstawiają się następująco:

- w ramach rehabilitacji zawodowej wypłacono pracodawcom zatrudniającym 5 osób niepełnosprawnych kwotę 17 973 zł z tytułu refundacji kosztów zatrudnienia (wynagrodzenia i składki na ubezpieczenia społeczne);
- 87 niepełnosprawnym mieszkańcom powiatu wypłacono łączną kwotę 47 413 zł z tytułu dofinansowania w turnusach rehabilitacyjnych;
- 112 osobom udzielono dofinansowania na zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze na łączną kwotę 147 049 zł;

- 18 osobom przyznano dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych i barier w komunikowaniu się na łączną kwotę 83 413 zł;
- dofinansowano działalność warsztatów terapii zajęciowej w Grucie i w Łasinie w łącznej kwocie 933 513 zł.

Źródłem finansowania wyżej wymienionych działań są środki pochodzące z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przygotowuje w związku z tym sprawozdania rzeczowo – finansowe dotyczące zrealizowanych zadań oraz planowania nowych działań. PCPR w Grudziądzu współpracuje również z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych, a także z innymi podmiotami, sądami opiekuńczymi oraz organizacjami pozarządowymi, których głównym celem jest wspieranie rodziny i dziecka oraz Policją w zakresie rozwiązywania problemów dotyczących opieki nad rodziną i dzieckiem.

Środowiskowe Domy Samopomocy

Celem działania Środowiskowych Domów Samopomocy jest pomoc ludziom z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi. Na skutek zmian chorobowych osoby te izolują się, wyłączają się z życia społecznego i funkcjonują w zamkniętym kręgu własnych doznań chorobowych. Objaw ten powoduje, że wiele osób z dłuższym stażem chorobowym staje się niezaradnymi, zaniedbanymi, wyobcowanymi i odrzuconymi przez otoczenie. Często występuje wtedy zjawisko stygmatyzacji - człowiek z etykietą chorego psychicznie napotyka na dodatkowe trudności w życiu codziennym. Postępujący stopniowo spadek zaradności życiowej, zaburzone kontakty z otoczeniem, osłabienie lub wręcz zerwanie więzi uczuciowej z najbliższymi, jeszcze bardziej oddalają chorego od rzeczywistości. Podejmowane leczenie farmakologiczne stanowi istotny, jednak nie jedyny sposób pomocy tym osobom. Znaczącą formą wsparcia są Środowiskowe Domy Samopomocy prowadzone przez gminy w ramach zadań zleconych. Na terenie powiatu grudziądzkiego placówki takie funkcjonują w Łasinie i Świeciu nad Osą.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Świeciu nad Osą.

Placówka zlokalizowana jest w zaadaptowanym budynku dawnej szkoły podstawowej i funkcjonuje od 1998 roku. ŚDS przeznaczony jest dla osób chorych psychicznie i upośledzonych umysłowo. W związku z tym realizowany jest specjalny program terapii i rehabilitacji obejmujący m.in.

- edukację dotyczącą problematyki choroby i jej leczenia;
- elementy treningu aktywnego współdziałania we właściwej farmakoterapii (lekarz psychiatra, terapeuci);

- poradnictwo psychologiczne (konsultacje oraz badania w poradni);
- trening ważnych życiowo umiejętności: prowadzenia rozmowy, rozwiązywania problemów w kontaktach międzyludzkich, trening higieniczny, trening budżetowy;
- terapię zajęciową;
- terapię kulinarną;
- zajęcia ruchowe, rehabilitację;
- zajęcia kulturalno-oświatowe;
- zajęcia komputerowe;
- pracę socjalną;
- pracę z rodzinami uczestników.

Placówka czynna jest w dni powszednie w godzinach od 7.30 do 15.30. Domownicy ŚDS dowożeni są specjalistycznym samochodem pozyskanym przez gminę ze środków PFRON. Odpłatność za uczestnictwo w zajęciach ustalana jest w oparciu o obowiązujące przepisy, jednakże w wypadku nie spełniania kryterium dochodowego osoby są zwolnione z opłat. Placówka przystosowana jest do przyjęcia grupy 25 osób.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Łasinie

Środowiskowy Dom Samopomocy w Łasinie funkcjonuje od 1996 r. Placówka przeznaczona jest dla osób chorych psychicznie, w tym również niepełnosprawnych ruchowo. Dla ich wygody ośrodek dysponuje zakupionym ze środków PFRON samochodem przystosowanym do przewozu osób niepełnosprawnych. Codziennie w ośrodku przebywa dwudziestu podopiecznych. Ośrodek zatrudnia dziewięciu pracowników na ośmiu etatach. W godzinach porannych do dyspozycji uczestników zajęć terapeutycznych jest lekarz ogólny. Dyżuruje również neuropsycholog. Działalność Środowiskowego Domu Samopomocy ma głównie na celu:

- zapobieganie społecznej izolacji chorych;
- zapobieganie nawrotom chorób, minimalizowanie doznań chorobowych przez stosowanie zaleceń terapeutycznych oraz nadzór nad regularnym zażywaniem leków i różnorodne terapie psychologiczne;
- świadczenie opieki socjalnej w formie zabezpieczenia niezbędnego minimum bytowego;
- aktywizację chorych ogarniętych apatią;
- rozwijanie zainteresowań i uzdolnień podopiecznych;
- udział w naturalnej grupie wsparcia i kształtowanie umiejętności współżycia w grupie;
- integracja osób chorych ze środowiskiem rodzinnym i społecznością lokalną;

- współdziałanie z placówkami pomocy społecznej, instytucjami i organizacjami społecznymi, kościołem katolickim i innymi związkami wyznaniowymi działającymi na terenie gminy;
- wyrobienie umiejętności wykonywania podstawowych zadań życiowych takich jak: samodzielne prowadzenie gospodarstwa, racjonalny budżet, umiejętność załatwiania spraw urzędowych.

Podopieczni Środowiskowego Domu Samopomocy w Łasinie mogą rozwijać swoje zainteresowania i umiejętności w pracowniach:

- plastycznej;
- muzykoterapii,
- komputerowej;
- stolarskiej;
- kulinarnej;
- haftu, dziewiarstwa i koronkarstwa.

Dla osób przebywających w Ośrodku organizowane są spacerzy, wieczorki taneczne, gry świetlicowe, wycieczki i spotkania okolicznościowe.

5. Podmioty wspierające system pomocy społecznej

Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna

Powiat grudziądzki nie prowadzi własnej poradni psychologiczno – pedagogicznej. Nie oznacza to jednak, że dzieci z terenu powiatu pozbawione są fachowej pomocy i opieki. Na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Starostą Grudziądzkim a Prezydentem Miasta Grudziądza dzieci i młodzież mogą korzystać z Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Grudziądzu.

Fundacje i organizacje pozarządowe

W powiecie grudziądzkim działają niżej wymienione organizacje pozarządowe:

- Fundacja „Ochrona Zdrowia i Rehabilitacja Niepełnosprawnych” w gminie Łasin;
- Stowarzyszenie „Uśmiech” w gminie Gruta;
- Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Lokalnych „ODNOWA” w gminie Świecie nad Osą;
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci, Młodzieży i Osób Dorosłych Niepełnosprawnych w gminie Radzyń Chełmiński.

Poradnie Uzależnień

Powiat nie prowadzi własnej poradni odwykowej dla osób uzależnionych. W razie potrzeby porad udziela Poradnia Odwykowa w Grudziądzu. Na terenie powiatu funkcjonują natomiast niżej wymienione punkty konsultacyjne:

- Punkt Konsultacyjny do spraw rozwiązywania problemów alkoholowych (osoba pierwszego kontaktu) w Radzynie Chełmińskim;
- Punkt Konsultacyjny (dyżury pedagoga) w Łasinie;
- Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych (dyżury terapeuty uzależnień) w Rogóźnie;
- Punkt konsultacyjny dla osób uzależnionych i współuzależnionych, Klub Integracji Społecznej dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Świeciu nad Osą. W gminie działa również Grupa wsparcia osób uzależnionych (lider – trzeźwy alkoholik),
- Punkt konsultacyjny (dyżury terapeutów uzależnień) w Grucie;
- Punkt konsultacyjny (dyżury pedagogów) w Grudziądzu.

Ponadto w Szumiłowie, przy Centrum Integracji Społecznej, dyżuruje terapeuta uzależnień.

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Grucie

Podmiotem prowadzącym Warsztaty Terapii Zajęciowej w Grucie jest działające tam Stowarzyszenie „Uśmiech”. WTZ zaczęły swoją działalność z końcem 2003 r. i prowadzą zajęcia dla 20 osób niepełnosprawnych w wieku powyżej 18 lat. Uczestnicy odbywają zajęcia w 4 pięcioosobowych grupach, z którymi pracuje terapeuta zajęciowy. Podopieczni mają do dyspozycji 5 pracowni: rękodzieła artystycznego, gospodarstwa domowego, ogrodnictwo – gospodarczą, plastyczną i rehabilitacyjną. Praca w pracowniach oraz różnorodne terapie wpisane są w indywidualne programy rehabilitacyjne poszczególnych osób i umożliwiają poprawę psychorozwoju i fizycznej sprawności uczestników a także mają na celu zwiększenie lub przywrócenie umiejętności niezbędnych dla podjęcia zatrudnienia i możliwości samodzielnego i aktywnego życia w środowisku społecznym. Prowadzone są różnorodne formy terapii, w tym terapia ruchem i zajęcia sportowe, socjoterapia, psychoedukacja, ludoterapia, dogoterapia, felinoterapia, arteterapia, terapia pedagogiczna przy komputerze, terapia przez kontakt z przyrodą, muzykoterapia. Dla poprawy funkcjonowania podopiecznych w życiu społecznym prowadzone są różnorakie formy treningu takie jak:

- trening podstawowych umiejętności komunikacji społecznych;
- trening z zakresie wyglądu zewnętrznego i higieny osobistej;

- trening codziennych umiejętności praktycznych w domu;
- trening zachowań rynkowych i ekonomicznych;
- trening z zakresie umiejętności kulinarnych i zdrowego żywienia;
- trening rozwiązywania problemów w trudnych sytuacjach międzyludzkich;
- trening z zakresie edukacji seksualnej;
- trening różnych umiejętności i sprawności technicznych w domu;
- trening przygotowania do podjęcia pracy.

Osoby biorące udział w Warsztatach mają możliwość odbycia indywidualnej praktyki w jednym z zakładów pracy chronionej na terenie powiatu, co pozwala zarówno samemu zainteresowanemu, jak i kadrze WTZ na ocenę, w jakim stopniu osoba ta posiada niezbędne do wykonywania pracy umiejętności. Mankamentem pozostaje jednak brak możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych na terenie powiatu. Podopieczni podejmują natomiast sezonowe prace dorywcze w rolnictwie.

Rekrutacja uczestników WTZ odbywa się poprzez Ośrodki Pomocy Społecznej.

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Łasinie

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Łasinie funkcjonują od października 1994 r. Uczestnicy zajęć mają możliwość rozwijania i doskonalenia swoich umiejętności w niżej wymienionych pracowniach:

- gospodarstwa domowego;
- majsterkowiczów;
- uszlachetniania odlewów gipsowych;
- haftu;
- krawieckiej;
- modelarskiej;
- plastycznej;
- gospodarczej;
- artystycznej.

Prowadzone są również dodatkowe zajęcia muzykoterapii, aerobiku, zabaw i gier stolikowych, sportowych, teatralnych czy też związanych z obsługą komputera.

Uczestnicy warsztatów to osoby rekrutowane poprzez indywidualne rozmowy z rodzicami osób niepełnosprawnych, jak również w wyniku szeroko zakrojonej współpracy WTZ z organizacjami pozarządowymi. Sukcesem prowadzącej warsztaty fundacji jest również coraz częstsze zgłaszanie się rodziców osób niepełnosprawnych intelektualnie z prośbą o pomoc w rehabilitacji osób upośledzonych, co wskazuje na przeświadczenie lokalnej społeczności o skuteczności prowadzonej przez WTZ działalności.

VI. ANALIZA SWOT

1. UWAGI OGÓLNE

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **Strengths** (silne strony), **Weaknesses** (słabe strony), **Opportunities** (szanse), **Threats** (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- **SZANSE** - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska.
- **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.
- **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).
- **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Poniżej przedstawiono dwie tabele analizy SWOT. W jednej prezentowane są mocne i słabe strony powiatu, w drugiej zaś szanse i zagrożenia. Z uwagi na materię opracowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabelach ograniczono do sfer mających wpływ na politykę społeczną.

2. TABELA ANALIZY SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none">• funkcjonowanie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie na szczeblu samorządu powiatowego;• wzajemne poszanowanie wartości kulturowych;• dobrze funkcjonujący system organizacyjny ośrodków pomocy społecznej na szczeblu gmin;• wykwalifikowana kadra systemu pomocy społecznej;• dostrzeganie potrzeb osób niepełnosprawnych;• obecność zakładów pracy chronionej na terenie powiatu oferujących miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych;• funkcjonowanie placówek opiekuńczo – wychowawczych i Środowiskowych Domów Samopomocy na terenie powiatu;• współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych - działalność Warsztatów Terapii Zajęciowej;• udzielanie pomocy finansowej oraz pracy socjalnej rodzinom zastępczym;• poradnictwo specjalistyczne;• likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych u indywidualnych wnioskodawców;• podstawowa opieka zdrowotna w każdej gminie;	<ul style="list-style-type: none">• rosnące bezrobocie i ubóstwo;• migracja zarobkowa (czasowa i stała);• niedostateczna systemowa opieka nad ludźmi starymi;• niewystarczająca zdolność do podejmowania, przez członków społeczności lokalnej, gotowości w zakresie prowadzenia własnej działalności;• postępująca patologia życia społecznego;• rozpad rodzin spowodowany migracją zarobkową, długotrwałym bezrobociem oraz patologiami;• niedostateczna systemowa opieka nad osobami niepełnosprawnymi;• niewystarczający poziom likwidacji barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej;• brak ośrodka szkoleniowo – rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych;• brak pełnego rozeznania liczby osób niepełnosprawnych;• mała aktywność niepełnosprawnych bezrobotnych w poszukiwaniu pracy;• brak budownictwa komunalnego i mieszkań socjalnych;• niedofinansowanie instytucji realizujących zadania pomocy

<ul style="list-style-type: none"> • dobre zaplecze edukacyjne (rozwinęta sieć szkolnictwa podstawowego i ponadpodstawowego); • modernizowana i systematycznie remontowana baza lokalowa szkół i placówek; • kadra pedagogiczna posiadająca odpowiednie kwalifikacje; • organizacja Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych umożliwiająca wprowadzanie nowych kierunków kształcenia; • wysoka sprawność i duże możliwości szybkich interwencji kryzysowych powołanych do tego placówek, jak i późniejszych trwałych rozwiązań (ośrodki interwencji, rodziny zastępcze, itp.). 	<p>społecznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • brak mieszkań chronionych; • brak zawodowych rodzin zastępczych; • brak Rodzinnego Domu Dziecka; • ograniczenia finansowe w zakresie prowadzenia dodatkowych zajęć rozwijających zainteresowania uczniów; • niska świadomość znacznej części rodziców odnośnie kształcenia swoich dzieci; • brak Zakładu Aktywizacji Zawodowej; • utrudniony dostęp do lekarzy specjalistów i diagnostyki specjalistycznej (odległość, terminy).
---	---

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne położenie geograficzne i komunikacyjne powiatu; • rozwój systemu edukacji o istniejące zasoby; • rosnąca w społeczeństwie świadomość zagrożeń; • ewolucja opieki zdrowotnej w kierunku wczesnej wykrywalności i profilaktyki; • dalszy rozwój sieci placówek pomocy społecznej; • ścisła współpraca z ośrodkami pomocy społecznej w gminach w realizacji zadań pomocy społecznej; • wykwalifikowana kadra systemu pomocy społecznej; • stałe szkolenia, doskonalenie zawodowe kadry pomocy 	<ul style="list-style-type: none"> • postępujące ubożenie najbiedniejszych grup społecznych powodujące wzrost liczby osób ubiegających się o pomoc finansową i rzeczową; • zagrożenie wzrostem liczby osób uzależnionych; • zarobkowa emigracja ludności; • niedofinansowanie nauki, oświaty, kultury, służby zdrowia i pomocy społecznej; • negatywne postawy wynikające z zaniku wzorców wychowawczych, brak motywacji młodzieży do kształcenia i atrakcyjnych propozycji zagospodarowania czasu wolnego,

<p>społecznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • polityka zatrudnienia osób niepełnosprawnych w oparciu o środki PFRON; • wykorzystanie środków pomocowych z PFRON; • tworzenie miejsc pracy; • likwidacja barier architektonicznych; • rozwój bazy turystycznej i agroturystyki; • rozwój stosunków partnerskich z zagranicą; • zdrowy styl życia mieszkańców; • współpraca między jednostkami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi; • możliwość korzystania ze środków pomocowych Funduszy Europejskich. 	<p>rozszerzanie się subkultur i uzależnień, patologii społecznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • upadek dużych zakładów pracy i zwolnienia grupowe; • bariery ograniczające podejmowanie pracy: wiek, słaba oferta zatrudnienia dla absolwentów szkół; • pauperyzacja społeczeństwa wynikająca z pogłębiającego się bezrobocia i postępującego zubożenia; • postępująca degradacja wartości rodziny; • pogłębiający się upadek „kultury pracy”; • postępująca apatia i zniechęcenie społeczeństwa; • brak postaw prospołecznych; • zagrożenia demograficzne związane z małym przyrostem naturalnym i starzeniem się społeczeństwa; • ograniczona liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych; • zmniejszenie środków finansowych z PFRON; • nieodpowiedni kierunek kształcenia zawodowego osób niepełnosprawnych; • brak stabilnych przepisów dotyczących pomocy społecznej, w tym brak aktów wykonawczych do obowiązujących przepisów; • niski wskaźnik urodzeń mający negatywny wpływ na funkcjonowanie szkół; • brak instytucji i kadry zajmującej się profilaktyką i terapią osób uzależnionych od środków odurzających;
---	---

	<ul style="list-style-type: none">• starzenie się społeczeństwa, co rodzi konieczność rozszerzenia infrastruktury o placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i specjalistyczne;• niedostateczna współpraca pomiędzy jednostkami sfery pomocy społecznej, oświaty, służby zdrowia, sądu, policji;• wzrost przestępczości;• ograniczone zasoby mieszkaniowe (mieszkalnictwo socjalne i komunalne, mieszkania chronione);• niedofinansowanie oraz przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań.
--	--

3. PODSUMOWANIE ANALIZY SWOT

Analiza SWOT wykonana w oparciu o aktualną sytuację społeczno - gospodarczą Powiatu Grudziądzkiego wskazuje na wiele zagrożeń w sferze polityki społecznej. Problemami są przede wszystkim wysoka stopa bezrobocia, duża liczba osób trwale bezrobotnych oraz znaczna liczba osób objętych pomocą społeczną. Choć stopień występujących patologii nie jest duży, to jednak zagrożenia są na tyle poważne, że wymagają zdecydowanych działań. Dodatkowym utrudnieniem są występujące wśród beneficjentów postawy roszczeniowe oraz niski poziom edukacji tych osób.

4. NAJWAŻNIEJSZE PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE POWIATU GRUDZIĄDZKIEGO.

Ubóstwo

Encyklopedyczna definicja określa ubóstwo jako zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokojenia potrzeb życiowych jednostki lub rodziny. W nauce i polityce interpretacja ubóstwa jest uwarunkowana różnymi postawami wartościującymi. Spór dotyczy zarówno istoty ubóstwa, jego kryteriów i mierników, przyczyn ubóstwa, jak i sposobów walki z nim, zwłaszcza roli państwa, samopomocy i solidarności społecznej oraz samoodповідzialności jednostki. Jednakże w każdym przypadku oznacza ono dyskomfort osób bezpośrednio dotkniętych tym problemem społecznym. W Powiecie Grudziądzkim podstawowymi przyczynami ubóstwa są:

- Bezrobocie – jak przedstawiono w części opisowej ponad 85 % bezrobotnych nie ma prawa do zasiłku, a ok. 30% bezrobotnych pozostaje bez pracy przez okres powyżej dwóch lat. Bezrobocie szczególnie dotkliwie odczuwane jest w gminach wiejskich, po likwidacji PGR i upadku lokalnych zakładów pracy.
- Niska dochodowość produkcji rolnej – rolnictwo, na skutek relacji cen nie jest w stanie wygenerować wystarczających dochodów.
- Zatrzymanie migracji ze wsi do miasta – wysokie ceny mieszkań, jak i trudności na rynku pracy w miastach spowodowały zahamowanie procesów migracyjnych. W wyniku tych zjawisk wzrasta ukryte bezrobocie na wsi.
- Wielodzietność – nawet wyższe od przeciętnego uposażenie rodzica zmusza wielodzietną rodzinę (np. 2+6) do życia poniżej minimum socjalnego. Sytuacja staje się szczególnie dramatyczna, kiedy rodzina wielodzietna dotknięta jest bezrobociem i uzależnieniami. Wg badań GUS ponad 70% rodzin wielodzietnych w Polsce żyje w ubóstwie.

- Alkoholizm – uzależnienie nawet jednego z rodziców często oznacza katastrofę finansową dla całej rodziny. Uzależniony nie tylko, że sam nie przysparza rodzinie dochodów to często pozbawia rodzinę środków zdobywanych przez pozostałych jej członków.

Jak wynika z tabeli dotyczącej pomocy społecznej w powiecie pomocą w zakresie ubóstwa objęto 2076 rodzin (ponad 8500 osób – ok. 21% populacji). Jednak jak już wcześniej wspomniano pojęcie to jest nieostre i trudno mierzalne. W niedostatku żyje znacznie więcej rodzin niż wynika to z oficjalnych statystyk.

Bezrobocie

Bezrobocie ściśle związane jest z funkcjonowaniem rynku pracy i oznacza większą ilość osób zdolnych do pracy (i chcących pracować) niż liczba miejsc pracy dla tych osób. Podstawową przyczyną bezrobocia na obszarze powiatu jest bezrobocie strukturalne spowodowane przekształceniami gospodarczymi, zmianami technologicznymi, a także restrukturyzacją przemysłu. Sytuacja jest szczególnie dramatyczna na terenach rolniczych, gdzie zatrzymane zostały procesy migracyjne ze wsi do miasta, a rolnictwo nie jest w stanie wygenerować dodatkowych miejsc pracy.

Poza swoim wymiarem ekonomicznym bezrobocie (zwłaszcza długotrwałe) wywiera negatywne skutki społeczne. Bezrobocie rodzi negatywne reakcje emocjonalne, problemy zdrowotne, pesymizm i rezygnację. W dłuższym okresie czasu dochodzi fatalizm i apatia. Bezrobotni tracą wiarę w lepszą przyszłość, mają poczucie beznadziejności, izolują się społecznie, redukują do minimum aspiracje życiowe, częściej zapadają na choroby.

Pomocą społeczną z tytułu bezrobocia objętych jest w Powiecie Grudziądzkim 2608 rodzin (8373 osoby – ok. 21% populacji).

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

W złożonej rzeczywistości społecznej, tam gdzie występują ubóstwo, bezrobocie i uzależnienia szczególnie dramatyczny jest los dzieci. Często wychowują się one w dysfunkcyjnych rodzinach. Dzieci bywają niedożywione i zaniedbane, doświadczają przemocy z strony dorosłych. Poza tymi oczywistymi niedostatkami należy zauważyć, że warunki finansowe w dużym stopniu decydują o szansach edukacyjnych młodego pokolenia. Dzieci z biednych rodzin zagrożone są utrwalaniem negatywnych wzorców społecznych, ponieważ wzrastają w środowisku, w którym zanikają wzorce społeczne. Powoduje to zjawisko dziedziczenia ubóstwa i dysfunkcji występujących w rodzinie. Dlatego tak ważne są działania zarówno sferze edukacji i profilaktyki jak i rozbudowany system świadczeń

pieniężnych. Uzupełnieniem działań na rzecz dziecka jest akcja dożywiania dzieci w szkołach oraz wyposażania ich w niezbędne przybory szkolne.

Z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych i opieki nad dzieckiem pomocą społeczną objęto w Powiecie Grudziądzkim 405 rodzin, w których żyło 2085 osób - ponad 5% populacji.

Niepełnosprawność

Niepełnosprawność to stan, w którym uszkodzenie i niewłaściwe funkcjonowanie organizmu człowieka powoduje utrudnianie, ograniczanie lub uniemożliwianie wykonywania zadań życiowych i zawodowych oraz wypełnianie ról społecznych, biorąc pod uwagę wiek, płeć oraz czynniki środowiskowe, społeczne i kulturowe tych osób. Niepełnosprawność dotyka zatem wszystkich aspektów życia człowieka, wpływa na jego możliwości rozwojowe, bezpośrednio przekłada się na jakość życia.

Z punktu widzenia przepisów prawa osobami niepełnosprawnymi są te, wobec których zespoły orzekające orzekły, w jakim stopniu została naruszona sprawność organizmu. Obecnie stosowane są trzy stopnie niepełnosprawności: znaczny, umiarkowany i lekki.

Najczęściej występującą niepełnosprawnością jest niepełnosprawność fizyczna (uszkodzenia narządów ruchu i osoby z przewlekłymi schorzeniami narządów wewnętrznych), następnie niepełnosprawność sensoryczna (uszkodzenia zmysłów – słuchu i wzroku, mowy). Stosunkowo najrzadszą niepełnosprawnością jest niepełnosprawność psychiczna (osoby umysłowo upośledzone oraz osoby psychicznie chore).

Niepełnosprawność w bezpośredni sposób wpływa na sytuację społeczną osób nią dotkniętych. Poza oczywistymi barierami do pokonania w życiu codziennym (bariery architektoniczne, trudności w porozumiewaniu się, trudność w znalezieniu pracy) osoby te mogą reagować odrzuceniem kontaktów ze społeczeństwem, wytwarzać w sobie poczucie niższej wartości, pogłębiając tym samym stopień izolacji. Dlatego tak ważnym jest, by osoby te mogły normalnie funkcjonować w lokalnej społeczności, czuć się jego pełnowartościowymi członkami.

Działaniami pozwalającymi na łagodzenie skutków niepełnosprawności jest szeroko rozumiana rehabilitacja, jednak należy pamiętać o podejmowaniu działań mających na celu niedopuszczanie do powstawania niepełnosprawności w przyszłości (promocja zdrowego stylu życia, rozwój bazy sportowej, profilaktyka).

Niepełnosprawność jest tym problemem, który będzie się nasilał w przyszłości. Według szacunkowych danych Głównego Urzędu Statystycznego, ustalonych na podstawie Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku, na terenie województwa w 1998 r. mieszkało 136 588 osób niepełnosprawnych, tj. 6,5 % ogółu mieszkańców, a w 2002 r. już

303 300 osób, tj. 14,7 % ogółu mieszkańców. Problem ten będzie się pogłębiał w związku z postępującym procesem starzenia się ludności.

Pomocą społeczną z tytułu niepełnosprawności objętych było w Powiecie Grudziądzkim 399 rodzin (1572 osoby – ok. 4 % populacji).

Długotrwałe choroby

Jak wynika z raportu otwarcia będącego częścią Narodowego Programu Zdrowia do najczęstszych chorób w Polsce należą choroby układu krążenia, nowotwory złośliwe, urazy i zatrucia. Ich przyczyny wynikają zarówno z wadliwego stylu życia pacjentów (brak aktywności ruchowej, niewłaściwe nawyki żywieniowe, spożywanie alkoholu i palenie tytoniu), jak i sytuują się w środowisku społecznym (brak programów profilaktycznych, trudności w dostępie do ochrony zdrowia, brak aktywności i uzależnienie od pomocy społecznej).

Występowanie ww. jednostek chorobowych jest szczególnie dotkliwe w przypadku ich długotrwałości. Poza oczywistymi cierpieniami osób dotkniętych chorobami, ujawniają się niekorzystne zjawiska w postaci niemożności wypełniania ról życiowych, zawodowych i społecznych oraz często uzależnieniu od pomocy innych. Długotrwałej chorobie towarzyszy często ubóstwo, ponieważ osoby starsze (one najczęściej są nią dotknięte) nie dysponują wystarczającymi dochodami do pokrycia zwiększonych wydatków.

Z tytułu długotrwałej choroby pomocą społeczną w Powiecie Grudziądzkim objętych było 360 rodzin (1506 osób – 3,8% populacji powiatu).

Uzależnienia

Uzależnienia są poważnym problemem społecznym. Problem uzależnień, chociaż w wielu przypadkach dotyczy dorosłych, rzutuje na zagrożenie uzależnieniem coraz to młodszej wiekowo grupy młodzieży, a nawet dzieci. Jest to niewątpliwie ważny problem z punktu widzenia zdrowotności społeczeństwa, psychologii rodziny, przestępczości, ale i indywidualnych przeżyć jednostek. Uzależnienia należy postrzegać jako bezpośrednie zagrożenie, ale niestety z tym wiąże się problem wtórny, jakim jest uzależnienie w rodzinie czy uzależniona matka a wpływ tego uzależnienia na dziecko. Uzależnieniami mającymi największy wpływ na problemy społeczne są alkoholizm i narkomania.

Alkoholizm

Spożywanie alkoholu w nadmiernych ilościach niesie ze sobą wiele negatywnych konsekwencji, a w skrajnym wypadku prowadzi do uzależnienia. Konsekwencje nadużywania alkoholu są wielorakie. Można je podzielić na:

- fizjologiczne (zatrucia, choroby narządów wewnętrznych);

- problemy psychologiczne i egzystencjalne (próby samobójcze, wyobcowanie, zamknięcie się w sobie);
- problemy wypadków (wypadki w pracy i wypadki drogowe);
- dotyczące zachowania i ról społecznych.

Alkoholizm jest poważnym problemem społecznym, rzutującym na pozostałe sfery życia i generującym inne problemy społeczne. W szczególności alkohol prowadzi do wzrostu przestępczości, pogłębia ubóstwo, wywołuje przemoc w rodzinie. Dotyka coraz częściej młodzież, a w skrajnych przypadkach nawet dzieci w wieku szkolnym. Aby go zwalczyć potrzebne są nie tylko programy dla już uzależnionych, ale również działania profilaktyczne zapobiegające uzależnieniom. Spowodowane jest to ofensywą reklamową zwłaszcza producentów piwa, adresowaną do ludzi młodych. Kampanie reklamowe odniosły pożądany z punktu widzenia wytwórców efekt i spożycie piwa systematycznie wzrasta. Osoby te narażone są na zwiększone ryzyko rozwoju choroby alkoholowej.

Narkomania

Od początku lat dziewięćdziesiątych w Polsce obserwowany jest znaczny wzrost używania narkotyków. Szybko rosło rozpowszechnianie eksperymentalnego i okazjonalnego używania substancji nielegalnych wśród młodzieży. Pojawiły się pierwsze sygnały zainteresowania narkotykami wśród dorosłych, zwłaszcza w miastach. Rosły wskaźniki narkomanii rozumianej jako regularne używanie narkotyków powodujące poważne problemy. Zwiększała się podaż narkotyków na nielegalnym rynku i w ślad za tym ich dostępność.

Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to ma szerokie znaczenie i obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

Problem narkomanii na terenie Powiatu Grudziądzkiego pomimo braku oficjalnych danych jest coraz większy.

VII. STRATEGIA DZIAŁAŃ

1. OKREŚLENIE MISJI I CELÓW STRATEGICZNYCH

Priorytetem działań powiatu jest dążenie do zapewnienia mieszkańcom jak najwyższego poziomu życia i stworzenie im warunków do wszechstronnego rozwoju. Nie można jednak zapomnieć o tych, którzy z różnych przyczyn nie biorą udziału w postępujących procesach rozwoju i awansu. Solidaryzm społeczny nakazuje pamiętać o tych osobach, zaś standardem powinno być bytowanie osoby ludzkiej w warunkach szanujących jej godność.

Zdefiniowane zadania pozwalają sformułować misję Powiatu Grudziądzkiego w zakresie polityki społecznej. Jest nią **trwałe dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców Powiatu Grudziądzkiego, ze szczególnym uwzględnieniem osób wykluczonych społecznie i zagrożonych takim wykluczeniem**. Dla realizacji celu nadrzędnego – misji sformułowano 4 obszary problemowe i w ramach każdego z nich wskazano cel strategiczny. By je osiągnąć każdemu z celów przyporządkowano określone działania. Wskazano również podmioty odpowiedzialne za realizację działań. Strategię ujęto w formie przejrzystych tabel obrazujących całość przedsięwzięcia.

Realizacja celów odbywać się będzie przez cały czas trwania programu, tj. w latach 2007 – 2013.

BEZROBOCIE		
Cel strategiczny	Kierunki działania	Realizatorzy
Wspieranie osób bezrobotnych w aktywnym poszukiwaniu pracy.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Różnicowanie form pomocy kierowanej do osób bezrobotnych i indywidualizowanie jej w zależności od potrzeb osoby bezrobotnej. 2. Działania podejmowane przez Powiatowy Urząd Pracy w celu zwiększenia aktywności osób bezrobotnych do samodzielnego poszukiwania pracy i podejmowania samozatrudnienia poprzez organizację szkoleń, udzielanie jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, proponowanie uczestnictwa w przygotowaniu do wykonywania zawodu u pracodawcy, oferowanie odbycia staży przez młodych ludzi, którzy ukończyli szkoły, proponowanie pracodawcom zatrudnienia osób bezrobotnych w ramach prac interwencyjnych (w tym osób po 50-tym roku życia), możliwość sfinansowania pracodawcom, którzy chcą zatrudnić osoby bezrobotne (w tym osoby po 50 roku życia) kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, uczestnictwo w Klubach Pracy oraz poradnictwie indywidualnym i grupowym. 3. Opracowywanie i wdrażanie projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, których realizacja ma za zadanie zwiększenie aktywności osób bezrobotnych do samodzielnego poszukiwania pracy i podejmowania samozatrudnienia poprzez objęcie wszystkich uczestników kompleksową i indywidualizowaną pomocą w oparciu o indywidualny plan działania sporządzany dla każdego uczestnika projektu, organizację szkoleń, udzielanie jednorazowych 	Powiatowy Urząd Pracy w Grudziądzu

	<p>środków na podjęcie działalności gospodarczej, proponowanie uczestnictwa w przygotowaniu do wykonywania zawodu u pracodawcy, oferowanie odbycia staży przez młodych ludzi, w tym absolwentów, uczestnictwo w Klubach Pracy oraz poradnictwie indywidualnym i grupowym.</p> <p>4. Działania podejmowane w celu likwidacji ograniczeń natury finansowej uniemożliwiających aktywne poszukiwanie zatrudnienia poprzez udzielenie wsparcia towarzyszącego dla osób bezrobotnych w postaci zwrotu kosztów opieki nad dziećmi i osobami zależnymi, przyznawanie dodatków i stypendiów szkoleniowych, zwrotu kosztów dojazdu na szkolenia, staże i przygotowanie do zawodu oraz poprzez przyznawanie stypendiów stażowych i na przygotowanie do zawodu w okresie ich odbywania.</p> <p>5. Działania podejmowane przez Powiatowy Urząd Pracy mające na celu zwiększenie skuteczności funkcji informacyjnej sprawowanej przez Powiatowy Urząd Pracy, polegające na udoskonaleniu i upowszechnieniu sposobów docierania z informacjami do zainteresowanych osób.</p> <p>6. Działania podejmowane przez Powiatowy Urząd Pracy na rzecz współpracy z pracodawcami, miejskimi i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej oraz z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz ograniczenia bezrobocia.</p>	
--	--	--

BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIU GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Cel strategiczny	Kierunki działania	Realizatorzy
Budowa systemu wsparcia dla rodzin.	<ol style="list-style-type: none">1. Rozbudowa sieci placówek wspierających rodzinę naturalną w wychowaniu i opiece.2. Reorganizacja i przekształcanie placówek opiekuńczo-wychowawczych w placówki wielofunkcyjne.3. Rozwój nowych form opieki zastępczej – rodziny zastępcze zawodowe niespokrewnione z dzieckiem: wielodzietne, specjalistyczne, o charakterze pogotowia rodzinnego, rodzinne domy dziecka.4. Budowanie koalicji wspierającej proces usamodzielnienia.5. Szkolenia dla pracowników socjalnych w zakresie opieki nad rodziną i dzieckiem.6. Utworzenie mieszkania chronionego.	PCPR, rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo – wychowawcze, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, Ośrodki Pomocy Społecznej

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ I PROBLEMY LUDZI STARSZYCH		
Cel strategiczny	Kierunki działania	Realizatorzy
<p>Integracja osób starszych i niepełnosprawnych oraz zwiększenie ich udziału w życiu społecznym.</p> <p>Wyrównywanie szans tych osób oraz zapewnienie im dostępu do należnych im praw.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej w zakresie dostrzegania i rozumienia problemów osób starszych i niepełnosprawnych. 2. Zwiększenie dostępu do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny. 3. Likwidacja barier architektonicznych, barier technicznych oraz barier w komunikowaniu się. 4. Zapewnienie dostępu do dóbr i usług umożliwiających pełne uczestnictwo w życiu społecznym. 5. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym pełnego dostępu do rehabilitacji społecznej, kultury, sportu, rekreacji i turystyki. 6. Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych. 7. Zapewnienie konsultacji społecznej wszystkich działań dotyczących osób niepełnosprawnych w fazie ich planowania, wdrażania oraz ewaluacja z reprezentacją środowiska. 8. Akcje promocyjne wśród pracodawców. 9. Stworzenie punktu informacji dla niepełnosprawnych. 	<p>PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, Stowarzyszenia</p>

UZALEŻNIENIA – ALKOHOLIZM I NARKOMANIA

Cel strategiczny	Kierunki działania	Realizatorzy
<p>Ograniczenie zjawiska alkoholizmu i narkomanii – eliminacja szkód społecznych będących następstwem uzależnień.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży. 2. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin. 3. Udzielanie rodzinom, w których występuje problem narkomanii i alkoholu, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie. 4. Utworzenie poradni leczenia uzależnionych od środków odurzających w ramach istniejących struktur medycznych. 5. Szkolenie kadry w zakresie profilaktyki i terapii uzależnień. 	<p>PCPR, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, Ośrodki pomocy Społecznej, Gminne Komisje Rozwiązywania Probleatów Alkoholowych, Policja</p>

3. FINANSOWANIE STRATEGII

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w Strategii jest jej finansowanie. Przewiduje się następujące źródła finansowania proponowanych działań:

- środki własne pochodzące z budżetu powiatu;
- środki przekazane powiatowi z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszy krajowych (np. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych);
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (np. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

4. MONITOROWANIE STRATEGII

W celu śledzenia postępów w realizacji strategii będzie ona na bieżąco monitorowana. Monitorowanie pozwoli z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań, jak i ewentualne korekty w tych zadaniach. Strategia z założenia jest dokumentem otwartym, natomiast jej materia (rzeczywistość społeczna) podlega ciągłym zmianom. Dlatego też konieczne jest elastyczne reagowanie na pojawiające się problemy i wyzwania. Oceny tej dokonywać będzie powołany przez Zarząd Powiatu Zespół Zadaniowy ds. Wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, którego jednym z członków będzie pracownik PCPR. Zespół przynajmniej raz w roku składał będzie Zarządowi sprawozdanie z realizacji Strategii a także proponował (o ile to będzie konieczne) korekty Strategii i uwagi na temat przebiegu zadań.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągnięcia celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Wskaźnikiem realizacji misji i celów strategicznych będzie zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących.

VIII. ZAKOŃCZENIE

Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Grudziądzkiego pozwoli na celowe, systematyczne i planowe dążenie do osiągnięcia wytyczonego celu. Sukces jej realizacji zależy od wielu czynników, zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych. Największym z zagrożeń jest zahamowanie rozwoju gospodarczego kraju i osłabienie tendencji wzrostowych. Wzrost poziomu dochodów ludności stanowić będzie najlepszą gwarancję rozwiązywania podstawowych problemów społecznych, jakimi są bezrobocie, ubóstwo i alkoholizm.

Realizacja strategii wymaga zaangażowania wielu podmiotów – uczestników życia społecznego. Nie bez znaczenia jest również wsparcie instytucji pożytku publicznego, kościoła czy władz szczebla wojewódzkiego.

Wdrożenie programu przyczyni się do znaczącego ograniczenia występujących na terenie powiatu problemów społecznych. Jego efektem będzie znaczący wzrost poziomu życia obywateli oraz integracja lokalnej społeczności.

Przyjęty model obszarów problemowych wynikał z faktu, że problemy społeczne nie są cechą pojedynczych osób, ale całych środowisk, rodzin, grup społecznych. Takie postrzeganie zjawisk pozwala na strategiczne rozwiązania społeczne na poziomie lokalnym. Systemowe podejście daje szansę na rozwiązania strukturalne i skuteczne wyłączenie osób z systemu pomocy społecznej w wyniku ich reintegracji społeczno - zawodowej.

Strategia jest również ważnym dokumentem dla mieszkańców powiatu nie korzystających z pomocy społecznej. Dzięki niej możliwe jest uświadomienie lokalnej społeczności skali i wagi narastających problemów społecznych oraz konieczności ponoszenia niezbędnych kosztów w tym zakresie. Dzięki temu realizacja strategii spotka się z poparciem i akceptacją mieszkańców powiatu.